మహాత్ము

ముక్కపాటి [illegible] శాస్త్రి గారు [నాహితసమితి]

౧

రాజోలు [illegible] దొడ్డవరమనే చిన్న గ్రామము ఒకటి ఉన్నది. చూపుమేరవరకు ఎటుచూచినా కొబ్బరి తోటలు, [illegible]తోటలు, పనసతోటలు, [illegible]తోటలు కలిగి ఎక్కడా సూర్యరశ్మి లోపలికి [illegible]రకుండా చల్లగా ఉంటుంది. ఆ తోటలమధ్య ఋషివాటికలవలె దూరదూరముగా చిన్నచిన్న ఇళ్లు. అవి చాలవరకు పాశ్చాత్యనాగరికతాసంపర్కము లేని బ్రాహ్మణగృహములు. అందరూ పూర్వాచారపరాయణులు, [illegible]సంపన్నులు; ఆంగ్లవిద్యావిముఖులు; [illegible] గృహస్థులు. వేకువనే లేచి [illegible]ములు తీర్చుకుని, సమీపమునయున్న గోదావరిలో స్నాన సంధ్యాద్యనుష్ఠానములు తీర్చుకుని, ఇంటికి వచ్చి విభూతిపిండికట్లు [illegible]. నేను కావిధోవతులు [illegible] వీధిఅరుగు మీద కూచుని, [illegible] జందెములు వడుకుతూ, [illegible] శిష్యులకు పాఠములు చెప్పుతూ [illegible], మనము ఇరువదవ శతాబ్దములో [illegible] మరచిపోతాము. ఋషుల [illegible] జ్ఞాపకమువస్తుంది. ప్రపంచకము [illegible] ఇక్కడ [illegible] దాని

[illegible]ప్పుడు కాలచక్రము కొన్ని [illegible] నుంచి తిరగడము మానివేసి తు[illegible] కనుపిస్తుంది.

ఆ ఊళ్లో మాకు దగ్గర బంధువులున్నారు. వాళ్లు చాలారోజులనుం[illegible] ఎక్కడా సారి వాళ్ల ఊరువచ్చి పదిరోజులుండి [illegible] బలవంత పెడుతున్నారు. ఒక్కసా[illegible] చూచి వద్దామని బుద్ధిపుట్టింది. అది[illegible] వేసవికాలములో మా ఊళ్లో ఎండలు తీవ్రముగా ఉంటాయి. వైశాఖ[illegible] వచ్చింది. ఎండలు భరించడానికి శక్యము[illegible]గా ఉన్నాయి. పగలు నిప్పులు కురుస్తున్నా[illegible] రాత్రి రెండుజాములవరకు వడగాలి [illegible]తోంది. ఇటువంటి సమయములో ఒక్క[illegible] దొడ్డవరము వెళ్లి పది పదిహేనురోజులు [illegible] ఉంటే ఈ వేసగి బాధ తగ్గుతుంది, మ[illegible]ళ్లను చూచినట్లూ ఉంటుందని, వైశాఖ[illegible] దశమినాడుబయలుదేరి దొడ్డవరమువచ్చా[illegible]

కొంచె మించుమించుగా, నరకమును[illegible] స్వర్గములోకి వచ్చినట్లుగా ఉంది. ఎండ[illegible] మాట తెలియడము లేదు. మా వాళ్లిం[illegible] నూరుగజములలో వైనతేయమనే గోదా[illegible] పాయ, ఒకటి ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. ఎ[illegible] [illegible] దాని పైనుంచివచ్చే చల్లనిగాలి, దా[illegible]

[illegible]ములు] [illegible]వంటి [illegible] [illegible], మహాత్మ్యములు [illegible] ఇంక [illegible]చేసిన దేమిటి? కేవల [illegible] అనుభవిస్తున్నారు. [illegible] గోదావరీతీరాన్ని కూచుని, [illegible]పాటలువింటూ, చల్లనిగాలి అనుభ[illegible]లో [illegible] చూస్తూ, [illegible] [illegible] ప్రపంచమును మరచి. [illegible] ఉండేవాడిని.

దొడ్డవరమువచ్చి ఆరుదినము లయింది. [illegible] ఏకరీతిగా ఉన్నాను. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] మూలాన్ని రోజులు జరిగినము [illegible]గా ఉంది. లేవడము, స్నానము, భోజనము చెయ్యడము, నిద్రపోవడము, [illegible]రము చెయ్యడము, షికారు వెళ్లివచ్చి [illegible]నము చెయ్యడము, నిద్రపోవడము; [illegible] ఎన్నాళ్లు గడపగలము. ఎంతకైనా [illegible] మా ఊరు చేరుదామని బుద్ధి [illegible]ంది.

ఆ రోజు సాయంకాలము యథాప్రకారము గోదావరీతీరానికి షికారు వెళ్లాను. [illegible] అయినంట లవుతుంది. రేవుదగ్గరగా [illegible] పడవదాటడానికి వచ్చేవాళ్లను, పై[illegible]వచ్చి దిగిపోయేవాళ్లను చూస్తూ కూచున్నాను.

నే కూర్చున్న పది నిముషములకు సుమారు [illegible]లుబదియైదు సంవత్సరములు వయసుగల బ్రాహ్మణుడొకాయన వచ్చాడు. ఆయన [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఎవరో [illegible] చూడడానికి వచ్చారనుకున్నాను. కాని ఆయన [illegible] [illegible]. ఒక్కసారి నావైపు నిదానముగా చూచి నాపక్కను కూచున్నాడు. మనిషి [illegible] పొడగరి. [illegible] తగ్గిలాంవు. [illegible]ములు, విశాలములైన కళ్లు. చక్కని నుదురు. తీర్చిన ముక్కు. [illegible] కొంచెము నెరపుజూపిన [illegible]. ఒకవింతయైన "శాంతరసమొలుకు బ్రహ్మతేజము." ఆయని [illegible] చూడడముతోనే ప్రతివాళ్లకు ఒక విధమైన భయభక్తులు కలుగుతాయి.

నేను ఇంగ్లీషు చదువుకున్నవాడి నప్పటచేత ఆయన నాపక్కను కూచున్నా నేను ఆయనను పలుకరించలేదు. ఒకక్షణము ఊరుకుని ఆయనే నన్ను పలుకరించాడు. మా [illegible] పేరు మా ఇంటిపేరు మొదలైనవన్ని అడిగాడు. ఇంకా ఏవో ఈసంగతులూ ఆసంగతులూ మాట్లాడుతూ కూచున్నాము.

ప్రదోషకాలము సమీపిస్తున్నది. ఆయన సంధ్యావందనమునకు లేవవలె ననుకుంటున్నాను. ఇంతట్లోకే ఎక్కడనుంచో ఒక సన్న్యాసిఒకాయన వచ్చాడు. మా వెనుకనుంచి రావడముచేత ఆయన మా ఎదుటకి వచ్చే వరకూ మేము చూడలేదు. మాకు కనపడగానే నాపక్కనున్న బ్రాహ్మణుడు లేచి స్వాములవారికి సాష్టాంగనమస్కారము చేసి ఒకటి రెండు దినములు అక్కడ ఉండి తనగృహమును పావనముచేసి తన్ని [illegible] కావించ

నను, కృతాంజలిపై సవినయముగా ప్రార్థించాము. స్వాములవారు ఉండుటకు వీలుపడదని, అమలాపురానికి వెళుతున్నామని, ఈసారి

తప్పక వత్తుమని ... లోహాయముగా మిరుస్తూఉండి ... యాత్రలు ... హృదయములవలనే ... క్రొక్కపోయి నెమ్మదిగా మముక్రము ... ఏను" అన్నారు.



నా పక్కనున్న బ్రాహ్మణుడు లేచి.........సవినయముగా ప్రార్థించాడు.

మళ్లీ అమార్గమున వచ్చినప్పుడు అక్కడ భిక్ష చేస్తామని చెప్పి వారికి నారాయణస్మరణతో శలవిచ్చి రేవుదాటి వెళ్లిపోయారు.

ఇదంతా నాకు ఆశ్చర్యముగా ఉంది. ఎవరో సన్యాసి కనపడ్డంత మాత్రాన్ని ఈయన ఆయనకు సాష్టాంగపడి తనింటికి రమ్మని అంత ప్రాధేయపడడ మెందుకా అనుకున్నాను. సన్యాసి అయినంతమాత్రాన వచ్చిన విశేషమేమి టనుకున్నాను. నేను మట్టుకు లేచి స్వాములవారికి నమస్కారము పెట్టలేదు.

స్వాములవారు వెళ్లగానే శాస్త్రిలుగారు నెమ్మదిగా నాదగ్గర కొచ్చారు. సూర్యాస్తమయము అయినది. పశ్చిమదిక్కున ఆకాశము రక్తవర్ణముదాల్చింది. గోదావరీజలము తూఉంది. మందమారుతం అజ్ఞాతమైన వార్తలనేకేవో మా చెవిలో ఊదుతు...

నా ప్రక్కనున్న బ్రాహ్మణుడు సంబోధించి "సన్న్యాసాశ్రమమంటే మీ... వాళ్లకు గౌరవములేదు కాబోలు" నన... "గౌరవములేకనేమి లెండి ప్రతివాళ్లూ న... సివేషం వేసికొని తిరిగే ఈరోజులలో అసలైన సన్న్యాసులో తెలిసికోవడం అంతేకాకుండా నిజంగా చూడవస్తే స... సన్న్యాసులు ఈకాలములో ఉన్నారేమో కూడానా అనుమానంఅన్నా నునిర్లక్ష్యంగా... "అబ్బాయి! నీవు తొందరపడి ఆలాగ అ... హిందూమతము ఉన్నంతకాలము భారత... ము ఉన్నంతకాలము మహానుభావులు ... తీరుతారు. అటువంటివాళ్లు ఏసత్కృతుగా... ఉండబట్టి ప్రపంచము ఈమాత్రముగా...

... నాధ్యయనములో ఒకసంగతే ...

౨

ఆకాశము ... కొంత ... తో మిశ్రమయి ఉంది. గాలికూడా ...కు గట్టిగా వీస్తూఉంది. ... ప నిండు చంద్రబింబము కొబ్బరి ... మంచి ... గిచూస్తూఉంది. ఆకాశము ...గా ఉంది.

...మాది ఆప్రాంతములోనే ఒకగ్రామము. ...ండ్రి చతుశ్శాస్త్రప్రశంసితుడు, సదాచార ...న్నడు, భూతదయగలవాడు, అందరి... చాలా గౌరవింపబడేవాడు. ఇంట్లో ... పదిమందికి తక్కువగాకుండా శిష్యు...వారు. చాలానిష్ఠాపరుడు. అందుచేత ... నా ...యించవలసిన అవసరము ... కాలక్షేపము చేయడానికి వీలుగా ...ది. నిత్యమూ గోదావరీస్నానముచేస్తూ, ...లకు పాఠములు చెప్పుకుంటూ, వచ్చిన ...లకు సత్కారముచేస్తూ, చాలా నిష్ఠ...ఉండేవాడు.

ఆయనకు లేకలేక చిరకాలమునకు నేను ...ట్టాను. ఆయనతపస్సు ఫలించి వంశము ...చినదని చాలా సంతోషించాడు. కొడుకులు ...గానే సంతోషించడము లేకపోతే విచా...చడమేకాని వాళ్లవలన ఎంతసుఖం కలుగు...దో ఎంతకష్టము కలుగుతుందో ఆలో...చేవాళ్లు ఎవ్వరూలేరు. అతిగారాబంగా ... తలిదండ్రుల చేతులలో నానాటికి పెరిగి ...ద్దవాడనయ్యాను.

మా తండ్రిగారే నాకు విద్యాగురువులు. ...డ్రెండు సంవత్సరములు వచ్చునరికే కొంత

కావ్యజ్ఞానముకలిగినది. ... నాకిది అంతా ... ... ఇంగ్లీషు ... లేదు. మాబంధువులు పిల్లలను ఇంగ్లీషు చదువుకునే వాళ్లను ... ... ఇంగ్లీషు ... వలెనని ... పుట్టింది. నాతండ్రికి ఇష్టములేకపోయినా మానాన్నమాట నావిషయం తీసివేయలేక నన్ను అమలాపురము తీసుకువెళ్లి అక్కడ ఒకబంధువుల ఇంట ప్రవేశపెట్టి ఇంగ్లీషు చదువు చెప్పించమని వారికి చెప్పిజెప్పి వెళ్లాడు. సంస్కృతమునవలెనే ఇంగ్లీషుకూడా త్వరగానే వచ్చినది. ... వరకూ వచ్చాను.

ఇక్కడ యథేచ్ఛగా ఉండేవాడిని. నన్ను అడిగేవాళ్లూ చేసేవాళ్లూ లేరు. ఎప్పుడు ఎంత కావలెనంటె అంతడబ్బు మాతండ్రి నాకు పంపిస్తూ ఉండేవాడు. దానితో స్నేహితులు చాలామంది చేరారు. డబ్బు పుష్కలముగా నున్నప్పుడు స్నేహితులకు లోపమేమిటి? అందులోనూ నాదగ్గఱ పరిశీలనాశక్తి కొంత తక్కువ. అందుచేత అన్ని రకములవారూ చాల మంది నా చుట్టూ ఎప్పుడూ ఉండేవారు. పదిమంది చేరిన చోట నియమములూ కట్టుబాట్లూ తక్కువ గదా! మిత్రబృందం ఎక్కువైనకొద్దీ విద్యపై శ్రద్ధ తగ్గింది. పేకాటలు హెచ్చినవి. సిగరెట్లు కాల్చడము ఫేషననే ఉద్దేశముతో అభ్యాసముచేశాను. అక్కడనుంచి ఒకదానిలోనుంచి ఒకటి దుర్వ్యాపారములలోకి దిగాను.

ఇలాగుండగా నేనుండే ఇంటాయనకు పదిహేడు సంవత్సరముల వితంతుకూతురు ఒక అమ్మాయి ఉండేది. ఆ అమ్మాయికి నాకూ ఎల్లాగైనా [illegible] కలిపింది. ఆ అమ్మాయికి సుమారు [illegible] రూపాయల వస్తువులు ఉన్నాయి. ఒకనాడు ఆ అమ్మాయిని వస్తువులతో తీసికొని రాజమహేంద్రవరము చేరాను. సుమారు ఒక సంవత్సరము పాటు అద్వితీయమైన సుఖము అనుభవించాను.

ఇంటిదగ్గర ఆపిల్ల తలిదండ్రులూ నా తలిదండ్రులూ మాకోసముపడ్డ పరితాపము, మమ్ములని వెతకడానికి చేసిన ప్రయత్నాలూ చెప్ప శక్యము కాదు. కాని మేముమాత్రము దొరకలేదు. భోగసుఖములు ఎంతకాలము నిలుస్తవి. ఈశ్వరుడు మమ్ములనిచూసి సహించలేక పోయాడు. హఠాత్తుగా ఒకరోజురాత్రి ఆపిల్ల కలరావచ్చి తెల్లవారేసరికి కాలము చేసింది.

నేను అంతవరకూ కష్టము అన్నమాట ఎరగను. చావు ఎప్పుడూ చూడలేదు. నాకు ఉపద్రవమైన భయము వేసింది. మాతలిదండ్రులను పెట్టిన కష్టాలకు ఇది ఫలితము అనుకున్నాను. నాపాపఫలము ఇప్పుడే అనుభవిస్తున్నా ననుకన్నాను. ఆ అమ్మాయిని ఎట్లో దహనముచేయించి కొంచెము దుఃఖము చల్లారినతరువాత ఒకనాడు రాత్రి మాయిల్లు చేరుకుని క్షమించుమని మాతండ్రి పాదములపైని పడ్డాను. నాతండ్రి నన్ను ఇంట్లోకి రానివ్వనన్నాడు. ఎక్కడ నుంచి అక్కడికే వెళ్ళమన్నాడు. [illegible] ముక్కు [illegible] దానికి పుట్టినాన్ను [illegible] [illegible] నడచినాను.

[illegible] నయన అన్నంత పనీ [illegible] పోను! ఆయనమాటలలో అసత్యము ఉన్నదా? ఆయన అన్నాడని నాకు వచ్చిన ప్రయోజనము ఏమున్నది? సంగతి అంతా చెప్పాను. ఇక ముందు ఎన్నడూ ఆ పనులు చెయ్యనని చెప్పాను. వచ్చినవని చెపలు వాయించుకున్న కన్నకడుపు. పుత్రవియోగము ఎంత భరించగలడు? కొడుకు ఎంత దుర్మార్గుడైనా ఏకపుత్రవిషయ మైనప్పుడు అంత్యకాలాన నీళ్లుపోయడానికి వాడేకదా దిక్కు. [illegible] పెద్దవాడయ్యాడు. మళ్లీ ఎప్పుడూ కళ్ళ పడడు అనుకొన్నకొడుకువచ్చి కాళ్లపట్టుకు ప్రాకులాడుతూ ఉన్నప్పుడు ఎలా పొమ్మన గలడూ. పోతే ఇంక తనకు దిక్కెవరు. [illegible] చకములో ఎవరు కుర్రాళ్లు లేరు. [illegible] మంది పశ్చాత్తాపమున బాగుపడలేదు. ముందు వీడుమాత్రము బాగుపడ కూడదా అనుకొన్నాడు. ఉండమనిగాని పొమ్మనిగాని ఏమీ చెప్పకుండా మాట్లాడకుండా మాతండ్రి లోపలకు చక్కాపోయాడు. తలుపుచాటున కళ్లనీళ్లు గుక్కుకుంటూ నిలబడ్డ మాతల్లి వచ్చి నన్ను కౌగలించుకుని బేరుమని రాగాలు [illegible] లోపలికి తీసుకువెళ్లి తలంటి నీళ్లుపోసి భోజనము పెట్టింది.

3.

...యించి అక్కడికే వదలకుండా పాలి...
... చూసుకుంటూ ఇంటి దగ్గరనే
... మా తండ్రి [illegible] ...ప్పాడని.



...చాటున కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ నిలబడ్డ నా తల్లి వచ్చి కౌగలించుకొని... వెంటనే తీసుకుపోయి భోజనము పెట్టింది.

...ప్పుడూ భయముగా ఉండేది. ఆయన ఎప్పుడు ...తోటి మాట్లాడేవాడు కాదు.

కొన్నాళ్లకు బ్రహ్మచారి బెండకాయా ముదరకూడదని ఒకసంబంధంచూసి మావాళ్లు ...కు వివాహము చేశారు. నా పెళ్లికి మండపేటనుంచి ఒక భోగముమేళము వచ్చినది. భోగముమేళము చూడడముతోనే ఇంతకాలము నుంచీ బలవంతముగా అణచిపెట్టిన మనోభావాలన్నీ మళ్లీతలఎత్తినవి. పెళ్లి అయిదు రోజులూ అయ్యేసరికి నాసంకల్పములూ వాగ్దానములూ అన్నీ వెనకపడ్డాయి. మనుగుడుపులు కాగానే మండపేట చేరాను. చేతిలో

డబ్బు ప్రాప్తి అనేదాకా అక్కడ కా...
...సము చేశాను. ఆ ...నుంచి [illegible]
రాజమహేంద్రవరము చేరాను. నన్ను ఇంటిక
వెనక నా తండ్రి [illegible] ...

నాకు తెలుసును. ప్రాణముపోయినా మళ్లీ ఇంటికి వెళ్లకూడ దనుకున్నాను.

రాజమహేంద్రవరములో వెనకటి అవస్థంతా ఒక్కసారి జ్ఞాపకమువచ్చి అక్కడ ఉండడము కష్టము అనిపించింది. అక్కడనుంచి కాకినాడ వచ్చాను. చేతిలో ఒక్కదమ్మిడీ లేదు. అప్పటికీ భోజనముచేసి రెండు రోజు లయినది. ఏమిచేయడానికీ తోచలేదు. ఎప్పుడూ ఎవ్వరినీ దేహీ అని చేయిచాచి అడిగినవాడిని కాను. సత్రములోనికివెళ్లి భోజనము పెట్టమని అడగడానికి కూడా సిగ్గుగా తోచింది. ఒక షాహుకారు నాశ్రయించి

...మూర్తిగా ప్రవేశించాను.

ఇల్లా కొంతకాలము గడిచింది. సాహుకారు కొడుకుకూ నాకూ స్నేహము కలిసింది. అతనూ కొంత దుర్వ్యసనపరుడు. ... ద్వారాలోనే ... వ్యసనము ... తిరగడము ప్రారంభించాము. ఆ రాత్రి వారు పిఠాపురములో ఒక ... స్నేహము చేశాను. అతని కొడుకు చేసిన ... ఉన్న కారణమున పిఠాపురము వెడుతూ వస్తూవుండే వాడిని. కొన్నాళ్లు గడచిన తరువాత సాహుకారికి తెలిసి నన్ను ఉద్యోగములో నుంచి తొలగించారు.

సాహుకారు కొడుకు నాకు రహస్యముగా కొంతడబ్బు ఇచ్చి నన్ను పిఠాపురములో ఉండమని చెప్పాడు. నేను పిఠాపురములో ప్రవేశించాను. కొంతకాలము జరిగేసరికి నా జీవితము అంతా అసహ్యంగా తోచింది. తలిదండ్రులపైన దృష్టిపోయింది. కాని ఇంటికి పోవడానికి భయముగా ఉంది. ఏ ముఖము పెట్టుకుని మళ్లీ యింటికి వెళ్లడము. ఏలాగు తండ్రి ఎదట నిలబడడము. ఆయనతోటి ఏమని చెప్పడము. ఏమిచెప్పితేమాత్రము ఆయన ఏమని నమ్ముతాను. లేకలేక పుట్టినందుకు వారి కళ్లయెదుట ఉండి వారికి సేవచేయడానికి బదులు ఇలా అయిపోయాను కాదా అని అట్టే దుఃఖంవచ్చింది. పాదగయలో పడి కుక్కుటేశ్వరస్వామి పాదసన్నిధిని ప్రాణములు విడుద్దా మనుకున్నాను. కాని అందుకూ ధైర్యము లేకపోయింది.

... నా యంత్రము పర... ఏకాంతోత్సక నాయు... సాదాసీదా ఇంటి... దేవుళ్లు. తోటలో కొన్ని మ... కొనుక్కుని వెడుతూ ... బంగమ్మముందర రావి... ఉన్నది. ఆ రావిచెట్టుక్రిందను ఒక దర్భాసనము వేసుకుని కూర్చున్నార... కొందరు బ్రాహ్మణులు కూర్చున్నా... తనలు కొంచెము దూరములో నిల...

అంతా నిశ్శబ్దముగా ఉంది. ... ధ్యానములో ఉన్నారు. కళ్లు తెరి... వీరందరూ కనిపెట్టుకుని కూర్చున్నార... వెళ్లి ఆయనను చూడడముతోటే ... ఒకవిధమైన ఆందోళన బయలు... నేను ఎక్కడికి వెళ్లవలె ననుకున్న... పోయాను. హృదయంలో ఒకవిధమైన ... బయలుదేరింది. అలాగే నిశ్చలుడనై ... నకేసి చూస్తూ నిలబడ్డాను.

కొంతసేపటికి ఆయన కళ్లు తెరి... తెరవగానే నాకేసి చూశారు. నాకు ... తెలియలేదు. చేతిలో పళ్లా పొట్లము ... సంగతి మరచిపోయాను. వాటిని క్రింద... విడిచి నమస్కరించాను. ఆయన ము... నముతో "నారాయణా!" అన్నారు. కూ... మని సంజ్ఞ చేశారు. కిందనున్న పళ్లా పొ... తీసికొని అక్కడనే కూర్చున్నారు. అ... ఉన్న బ్రాహ్మణులు స్వాములవారిని తమ... రమ్మని ప్రార్థించారు. స్వాములవారు ... న్నారు. క్రమేణా అందరూ సెలవు తీసి...

...నము) ... దారు. ... కారు.

ఆగ్రహము వస్తుందేమో. స్వాములవారికి నా... అంతట నేను ఇవ్వపోవడము సరిగదా, ఆయన...



చేతిలో పళ్లా పొట్లము..........జారవిడిచి నమస్కరించాను.

స్వాములవారు నన్ను ఉద్దేశించి 'ఎక్క...డనుంచి వస్తున్నావు' అన్నారు. ఏమి చెప్ప... తోచలేదు. కాని చేసిన పాపము ...నే పోతుందని నా సంగతి అంతా ఒక్క... వారితోటి చెప్పాను. నేను చెప్పినదంతా ... ఆయన విన్నారు. నవ్వేటప్పటికి నాకు ...కొంచెము ధైర్యము వచ్చింది. అయినా యీ... తోటి చెప్పవలసిన అగత్యం యేమివచ్చింది ...కున్నాను. నా పళ్లా పొట్లం పట్టుకుని నేను ...ాను.

"ఏం, వెడుతూ ఉన్నావా" అన్నారు స్వాములవారు గంభీరంగా. "చిత్తం సెలవు ...స్తే వెడతా"నన్నాను. "మాకు ఫలహా...నికి ఆపళ్లు ఇచ్చి వెళ్లవలసింది" అన్నారు. ...కొంచెము సందేహించాను. దగ్గిర, డబ్బా ...దు. దేవికి ఫలములైనా అర్పించకపోతే అడిగినప్పుడైనా ఇవ్వకపోతే ఈయనకేమి కోపము వస్తుందో. అయినా ఈయనకు కోపము వచ్చినట్టుకు నన్నేమి చేస్తారు. నవ్వుతూ "మీకిస్తే నాకేమి ప్రయోజనము" అన్నాను. "ఇచ్చిచూడు తెలుస్తుంది" అన్నారు. "ఏమి తెలుస్తుంది" అన్నాను. "ఇవాళ ఇచ్చి ఈరాత్రి ఇక్కడ ఉండిచూడు. నీకు ఇష్టము లేకపోతే మళ్లీ నీపళ్లు నీకు ఇస్తా" నన్నారు. నన్నాశ్చ... మాటలవల్ల నాకు కొంత ఆశ్చర్యము కలిగింది. ఉండమని లోపలనుండి ఏదో చెపుతూఉన్నట్టు వినబడింది. వెళ్లిపోదామంటే కాలు ముందుకు సాగడము లేదు. అయినా ఈచిత్రము ఏమిటో చూద్దామని పళ్లా పొట్లము ఆయనకు ఇచ్చి ఒక్క నమస్కారము చేసి అక్కడనే కూర్చున్నాను.

[illegible] కూర్చున్నట్లయింది. ఆపైన నాకు [illegible] కలలో తెలియలేదు. [illegible] రాత్రి [illegible]

రత్నఖచితమైన తూగుటుయ్యాలలో కూర్చుని దేదీప్యమానమైన........మహేంద్రభోగము అనుభవిం

కలవచ్చింది. అక్కడ బంగారు మేడలో రత్నఖచితమైన తూగుటుయ్యాలలో కూర్చుని దేదీప్యమానమైన నక్షత్ర కాంతులలో అప్సరః స్త్రీలనృత్యము చూస్తూ గానము ఆలకిస్తూ మహేంద్రభోగము అనుభవించాను.

కళ్లు తెరిచేటప్పటికి సూర్యోదయము అయింది. నాప్రక్కని స్వాములవారు లేరు. నేను రావిచెట్టు నానుకుని కూర్చున్నాను. ఎదట కోటగుమ్మము కనబడుతూ ఉంది. నేను అక్కడ అలా ఎందుకు కూర్చున్నానా అనుకున్నాను. రాత్రిసంగతి అంతా జ్ఞాపకము వచ్చింది. స్వాములవారు ఎక్కడకు వెళ్లారు? రాత్రి సంగతంతా కలా, నిజమా? నిజము ఎట్లా అవుతుంది ఈ చెట్టు క్రింద కూర్చున్నవానికి ఎంత తేజస్సుకూడా వచ్చినట్లున్నది. ఏ[illegible] వడానికీ తోచలేదు. దారిని పోయే [illegible] పాములను చూస్తే ఎప్పుడూలేని అన[illegible] కలిగింది. ఇదివరకు గడచిన జీవితమ[illegible] హేయమనిపించింది. స్వాములవారు స్వ[illegible] ఖ్యము చవిజూపించారు. ఆ స్వాముల[illegible] వరకు వారిపాదసేవజేసి శాశ్వతమైన పదవి యిప్పించమని వారిని కోరవలెనని [illegible] యము చేసికొన్నాను.

నేనుఉంటే జనకు వెళ్లి అక్కడను[illegible] పాదగయకు స్నానానికి వెళ్లాను. స్నాన[illegible] చేసి దేవాలయములోకి వెళ్లేటప్పటికి స్వా[illegible] లవారు ఒకప్రక్కను కూర్చుని జప[illegible]ము [illegible]ను. [illegible] వారు కళ్లు తెరచి [illegible] నమస్కారము చేశాను. నా[illegible] నన్ను చూచి "ఏమి వచ్చావు" [illegible] "మీ పాదసేవకు [illegible]" ప్రార్థించాను. "నేను ఎక్కడ [illegible] ఉంటాను. ఈరోజునే వెళ్లిపో[illegible]" అన్నారు. "నేనూ మీవెంట [illegible]" అన్నాను. "నీవు పిఠాపురము [illegible] వెళ్లావన్నావ"న్నారు. ఇదివరకు [illegible] చేశానని అటువంటి జీవితమునైన [illegible] పుట్టినదని వారి శిష్యునిగా నన్ను [illegible] ముక్తిమార్గము చూపించవలసిన [illegible] సేపు ప్రార్థించాను. వారు మొదట ఒప్పుకోలేదుగాని చివరకు ఎలాగైతే [illegible] తీసుకువెళ్లడానికి ఒప్పుకున్నారు. [illegible] రాత్రి మువరకూ అక్కడనే ఉన్నాను. దేవాలయములోనే పడుకున్నాము. [illegible] వేళ మహావాయుపథములో పక్షివలె [illegible] తూ ఉన్నట్లు తోచింది. కళ్లుతెరచి [illegible] రెప్పలు ఊడిరాలేదు. కొంత [illegible] అనేసరికి ఉపద్రవమైన చలివేసింది. [illegible] చాను. ఇంకా సూర్యోదయము కాలే[illegible] ఒకపర్వతశిఖరముపైన ఒకబుషివాటి[illegible] మా స్వాములవారి ప్రక్కనున్నాను నేను. [illegible] ములో మనిషిసంచారముగాని జంతు[illegible] గాని ఏమీ ఉన్నట్లు తోచలేదు. పక్షుల [illegible] కలారావములు కూడా ఏమీ వినపడడము [illegible]. పర్వతప్రాంతమంతా మంచుపడి పిండి [illegible] పోసినట్లు తెల్లగా ఉంది. అక్కడక్కడ [illegible] స్వాముల[illegible] అను[illegible]యాముల [illegible] త్రిలో[illegible] [illegible]పురమునుంచి [illegible] ఉన్న [illegible] మానస్సరోవర[illegible]ము పైన [illegible] [illegible] లేదు. [illegible] అవసరములేదు. మహాత్ములకు ఏది సాధ్యముకాదు? మా స్వాములవారికిని, అప్పుడే ఉదయిస్తూఉన్న ఈశ్వర స్వరూపమైన సూర్యభగవానునికీ ఒక్కసమస్కారము చేశాను.

పాపాత్ముడను, స్త్రీలోలుడను, ఎప్పుడూ కలలోనైనా భగవన్నామస్మరణ చేయనివా డను, నాకటువంటి మహాత్ముల సందర్శనము కలగడము వారిపాదసేవ చేసే భాగ్యము కల గడము ఏలావచ్చిందా అనుకున్నాను. నా పూర్వజన్మసుకృతము, నాతలిదండ్రులు మాపె ద్దలు చేసిన తపఃఫలము, అయి ఉంటుందను కున్నాను.

అల్లాగు స్వాములవారి పాదసేవచేస్తూ జ్ఞానదాయకము, ముక్తిదాయకమూ ఐనవిష యము లనేకములను వారివలన ఉపదేశము పొందుతూ, ఇల్లూ, వాకిలీ, సంసారము, ఒకటే మిటి సమస్తమూ మరచిపోయి అక్కడ అయి దుసంవత్సరములు ఒకక్షణమువలె గడిపాను. అనుక్షణమూ ఈశ్వరసన్నిధానమందున్నట్లె ఉండేది. చీనాంబరములూ హంసతూలికా తల్పములూ పట్టుసోపేతములగువిందులూ లేక పోయినా అక్కడ అనుభవించిన సౌఖ్యమూ ఆనందమూ ఈ జన్మలో మరచిపోలేను. వేయి

[illegible] నిశ్చయము కాదు.
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] యముగా [illegible]. స్నానము
[illegible] [illegible]
[illegible] అనం
[illegible] అనుభవిస్తూ [illegible] గా స్వాములవారు
[illegible] నుదుకుని నాకే "[illegible]
[illegible] ఉన్నారు" అన్నారు. [illegible]
చము మరల [illegible] నుకున్న వారికి ఈనం
గతి మళ్ళీ [illegible] ముచేస్తూ ఉన్నారు.
స్వామీ, అనుకుని "[illegible]" అన్నాను "యుక్త
వయస్కురాలైన [illegible] కూడా ఉన్నదికదా"
అన్నాను 'చిత్తం' అన్నాను. "నాతో ఇది
వరకు ఎందుకు చెప్పలేదు" అన్నారు. "[illegible]
యనిదేమున్నది? [illegible] యందూ నాకు
ఇష్టము లేక [illegible] కాలము పు
చ్చుదామని వచ్చాను. ఇప్పటికైనా నాకు అది
తెప్పి వేసే ఏమీ అవసరము లేదు" అన్నారు.
"ఈ ఆశ్రమమున [illegible] సులకుగాని గృహస్థులకు
కాదు; నీవు ఇంటికి వెళ్ళిపో" అన్నారు స్వాము
లవారు. "స్వాముల కిందు [illegible] మీపైన
ఆగ్రహము వచ్చి నట్లున్నది." అన్నాను.
"నాయనా! ఆగ్రహము కాదు. మీ యింటి
దగ్గర నీ తండ్రికి అవసానం సమీపించినది.
ఆయన నీకై చాలా విచారిస్తూ ఉన్నాడు.
[illegible] మీద ప్రేమచేత ఆయన ప్రాణము పోతే
[illegible] ఉన్నది. నీ భార్య నీకొరకై విలపిస్తూ
[illegible] ఉన్నది. అజ్ఞానురాలు అమాయకురాలూ
[illegible] ఆపిల్లను తీసుకువచ్చి నీకు కట్టి పెట్టి

[illegible] యుక్తమైన [illegible]
నిర్వహించ [illegible]
చేసి [illegible]
మళ్ళీ [illegible]
[illegible]
నేమో [illegible] సమయము [illegible]
ఆశ్రమమును [illegible]
సంధి" అని [illegible]
కున్నాను. [illegible]
ధర్మము [illegible]
అధర్మము [illegible]
స్వీకారము [illegible]
లము వినకపోతే [illegible] నాకు [illegible]
ఇచ్చి అప్పుడు ఆశ్రమము [illegible]
"అయితే [illegible]
నాకు [illegible]
కన్నీరు విడుస్తూ కృతాంజలినై
వారు నామీద చేయివేసి "[illegible]
లేదు. కొంతకాలానికి [illegible]
వస్తాను. కళ్ళు మూసుకో [illegible]
పెట్టి వేస్తా" నన్నారు. చిత్తం అని [illegible]
కున్నాను.

౫

అయిదు సంవత్సరముల [illegible]
[illegible] వచ్చిన నాటి రాత్రివలెనే [illegible]
ములో ఎగిరిపోతూ ఉన్నట్లుగా [illegible]
కళ్ళు తెరవవలె ననుకున్నా [illegible]
కొంతసేపటికి [illegible] నేను [illegible]

మాగ [illegible]
[illegible] ఉన్నవి. [illegible]
[illegible]
[illegible] ఉన్నాయి. [illegible]
[illegible] మానాటి
[illegible] వాలెను
[illegible] ఉంది. మా [illegible] మంచము
[illegible] సుకున్నాను. [illegible]
[illegible] పైనముందు అది
[illegible] నేను [illegible] అనుకున్నంతలోనే
[illegible] అట్లు నిశ్చేష్టురాలై
[illegible] కమ్మట [illegible] ప్రవాహ
[illegible] ప్రవహిస్తూ ఉన్నవి.
చేతిలో ఉన్న [illegible] ఒక్కు
[illegible] కృత్యమని కేకవేసి నామీదకు
[illegible]! నువ్వేనా!" అంది. ఆ కేకవిని
[illegible] "నాయనా! వచ్చా
[illegible] కలలో స్వాములవారు
[illegible] పంపిస్తామని చెప్పారు.
[illegible] పెట్టుకున్నాను", అన్నా
[illegible] చరిత్ర అంతా చెప్పి నారిక
[illegible] ఆశ్చర్యమూ, సంతోషమూ
[illegible] కథ అంతా పూర్తిగా విన్న
[illegible] నాయనా! నేనింక వెళ్ళిపోతాను"
[illegible] విడిచాడు..................
[illegible]! నాకథ ఇంక సమాప్తము
[illegible] ఉంది. ఇంక చెప్పడానికి అట్టేలేదు.
[illegible] సంవత్సరము కాకముందే
[illegible] కూడా కాలముచేసింది. నేనూ అంద

[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] కాదు. [illegible]
[illegible] [illegible]. స్వాముల వారు
[illegible] అని [illegible]
[illegible] ఉన్నాను. [illegible]
[illegible] కనిపిస్తారేమోనని [illegible]
ముగుతూ ఉంది. కొన్ని [illegible] లోనే మళ్ళీ
మా స్వాములున్న చోటికి [illegible] తానందము
పొందుతాను.

ఇదంతా [illegible] తమాషాకు [illegible]
[illegible]. మహాత్ములు లేరని [illegible] దేశములో
[illegible] తోసి వేయకు. [illegible] వాచకము
[illegible] సులభము. ఏ విషయములో
నైనా హృదయములో విశ్వాసము లేనిదే
జీవితము దుర్భరముగా ఉంటుంది. నీవు చిన్న
వాడవు. భారతీయులకు సహజమైనటువంటి
విశ్వాసము, మహాత్ముల యెడల భక్తి పోగొట్టు
కోవద్దు" అని నా ప్రక్కనున్న బ్రాహ్మడు లేచి
వెళ్ళిపోయాడు.

చంద్రుడు అప్పటికి బాగా పైకివచ్చాడు.
[illegible] ఇందాకటికంటే బాగా
[illegible] ఉంది. చంద్రకాంతితో కోటిరత్న
[illegible] ప్రకాశిస్తూ ఉంది. ప్రపంచమంతా
[illegible] ఉంది. దూరమున ఒక పడవవాని
పాట వినపడుతూ ఉంది. ఆ బ్రాహ్మడు చెప్పిన
దంతా నాకు ఆశ్చర్యమూ [illegible] కలిగిం
చింది. ఆయన మాటలు వింటూ ఆయన

ముఖంకేసి చూస్తే ఎయా చెప్పినదానిలో అసత్యం ఏమాత్రమూ ఉన్నట్లు అనుమానము ఉండలేదు. మన దేశముకొరకు సహా ప్రాణాలు నశించలేదుకదా అని సంతోషించాను. నేటిలో చూస్తూవుంటే హిందూ దేశ చరిత్ర అంతా ఒక్కసారి పెద్దకలమునవలె నాకళ్లముందు కనపడింది.

"ఏమిరా! ఇంకా ఇంటికి రావా అంతా కనిపెట్టుకు ఉన్నారు. ఎక్కడ ఉన్నావు" అని నా మేన బావ్ నాభుజముమీద చరిచాడు. కొట్టుకుంటూ లేచి ఇంటికి మళ్లాను. చంద్రుని మేఘము ఒకటి అడ్డువచ్చింది.



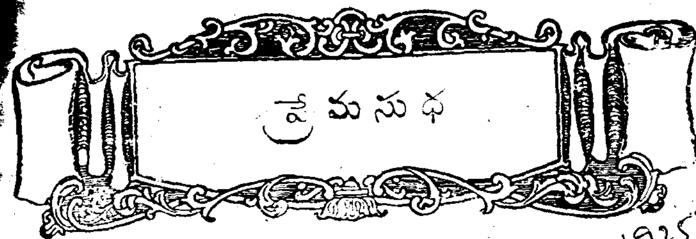
ప్రకృతి

౧

ప్రణయిని

ఏల మధుమాసవాసరకాలములను, నురకతంబుల హాసియించు మురువు నించి,
పూవుమొగ్గల లేనవ్వు పొలుపుం దాల్చి, కవికుమారులహృదయంబుం గలంచె
తే. కిసలయాంతరనిహ్నుత కుసుమకలిక, శ్రీయుషఃకాంతిచే వికసించి సౌర
భములు వెదచల్లుకతి వో ప్రకృతీ! నిన్నుం, గాంచి హృదయము నవరసోద్గార
చ. జలజలమంచు ముత్తెములు జారెడునట్లు పలుంగురాల స
ల్లలితగతిం ప్రవించు సలిలమ్ములం చల్లనినిస్వనమ్ము వీ
నులం దవులంగం ప్రేమపువినోదముగా భవదీయమర్మముల్
దెలియంగం బల్కితంచుం బ్రకృతీ! వెతంబోవనె నీదుమూర్తికై!
చ. జిలుగుంబయ్యెద జాళువాసిండివా శృంగారపుందీప్తులో
తళుకుంబంగరుటేటితామరలవా ధమ్మిల్లపున్కించులో
అలయింప న్నను నీవు పైంబరచు ప్రేమాలోకనాలోకపు
న్విలసత్కాంతులా? యంచునెంతుం బ్రకృతీ! విద్యుల్లతారోచులన్.
తే. బహుముఖంబగు ప్రేమప్రభావ మెసగ, విశ్వమంతయు నీలోన వెలయుచుండు;
కరుణం బ్రేమరహస్యంపు సరణిం దెలుప, ప్రకృతి! నీలోన నైక్యమై పరగంగలనే

[జ్యోతిష్మతి]



ప్రేమసుధ

1925 సెప్టెంబరు భారతి

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

తొలి చినుకు

...డు చంద్రశేఖరముపంతులుగారియొ ...జేసన్నకు వారికొమార్తె యగు ...లకు రెండువత్సరములయిన బూర్తిగ వచ్చియు రాని పలుకులతో, తెలి దెలియని చెయిదములతో, నేర్చియు ...డకలతో, లలిత యప్పుడు అందఱ ముద్దుబిడ్డగా నుండెను. సహజముగా ...హృదయుడును, ప్రేమ స్వభావుడును శ్రీధరునకును లలితకును నత్యల్పకాల మైత్రి కుదిరినది. బడినుండి వచ్చునదే శ్రీధరుడు లలితకై వెదకును. శ్రీ ...లుపు చెవిసోకినదే తడవుగ లలిత ... అన్న" యని యాతని చేతులపై ...ను. శ్రీధరుని చూచినంతనే లలిత ...యుడుపైన నిక్కి యెగిరిపోవును. నీలాల ...లతలంబున జిందులాడుచుండ, ఆణి ...యమువంటి కన్నీటిబిందువులు చిన్నా ...ళ్లపై తళతళ మెఱయుచుండ, బొమలు ... ముడివైచి, మూతి రవ్వంత పొడిగించి, ... ఇసుమంత వ్రాల్చి, తల్లి పైటచెఱగును ...యో, కుచ్చెళ్లబట్టియో, లాగుచు నేయూ ...వునకో, ఏతినుబండారమునకో మారాము ...చున్న లలితవీనులకు శ్రీధరుని "లలితా" యనుపిలుపు వినబడగనే యాయలుక యేమగునో, యాజగడమేమగునో? క్షణములో మోమువిప్పారి క్షీరదంతములసితకాంతులు బయల్పడ రేఖామాత్రముగనున్న పలుచని కెంబెదవిపై చిఱునవ్వు తొలకాడును. పాలబుగ్గలపై యలుకను వెలిపెడి యశ్రుబిందువులు; కెంబెదవిపై నానందమును దెల్పెడి మధుర మందహాసము; ఆహా! ఎంతమనోమోహనకరము ఆరూపు!

శ్రీధరునియందు లలిత కింతటి ప్రేమయేల? లలితకు శ్రీధరు డేమైన చిఱుతిండ్లు పెట్టునా? ఆటవస్తువులు తెచ్చి యిచ్చునా? ఏమియు లేదు. నిర్ధనుడగు శ్రీధరుడు, చదువుకొను నిమిత్తము పేదతనముతో వారియింటికి జేరిన శ్రీధరుడు; ధనికులబిడ్డయగు లలితకు బసదనము లీయ సమర్థుడు గాడు. మఱి యేమి కారణము? శ్రీధరుని సహజసౌజన్యసౌహార్ద ప్రవర్తనమే!

మలు చినుకు

లలితకు మూడేండ్లు వచ్చినవి. శ్రీధరునకు పదమూడువత్సరములు వచ్చినవి. ఇరువురకు పదివత్సరముల వ్యత్యాసమున్నను వారి పరస్పరమైత్రి కెట్టి యభ్యంతరము

[illegible] తేను. [illegible]
ముగ శ్రీధరుడు [illegible] కాలక్షేపము [illegible]
గట్టి [illegible] జేరి [illegible] వినోదించ
యును. గాజు [illegible] ముల [illegible] గాలిపట
ములు జేసి యెగుర [illegible] చుండును. [illegible]
[illegible]
[illegible] వానికనుమ [illegible] ప్పి మను
పైన [illegible] ములు [illegible]
మరి [illegible] కాల [illegible] ములగు
[illegible] చేసుకొని [illegible] శ్రీధరుని
[illegible] లలిత [illegible]
[illegible] గుచుండును. [illegible] శేఖరముగారు [illegible]
బడు సెలవులలో చెన్నపురి వెళ్లి లలిత [illegible]
చిన్న రంగులపెట్టెను [illegible] యిచ్చిరి. లలిత
యాపెట్టెనిండ [illegible] లేని సామానుల [illegible]
సంగరరంగమున నవయవ [illegible] యో
ధులవలె లలితతో [illegible] క్రీడాయుద్ధముల [illegible]
పగిలి, చేతులు విరిగి, [illegible] పోయి, [illegible]
మైన బొమ్మ లెన్నియో లలితరంగులపెట్టెలో
జేరినవి. అంతియే కాదు, రంగుపోయిన లక్క
చిట్లు, పగిలిపోయిన సీసాలబిరడాలు, పోయిన
డబ్బాలమూతలు, చిరిగిన గుడ్డపేలికలు [illegible]
[illegible] దువ్వెనలు, పగిలిన యద్దపు పెంకులు,
చిట్లిన గాజుముక్కలు, గుడ్డిగవ్వలు, గచ్చ
కాయలు, సుద్దముక్కలు, [illegible] టకపుకంపెనీ
కాగితములు, గుడ్డతానులమీది బొమ్మలు
శుభలేఖలు, చింపిరి కాగితములు మున్నగున
వెన్నియో లలితరంగులపెట్టెలో భద్రమైనవి.

[illegible] నుల [illegible] లో [illegible]
[illegible] పును. [illegible]
గానవాకున్న వో లలితను [illegible]
[illegible]
ఏ చిన్న [illegible] కనుపించకున్న [illegible]
[illegible]
సాధారణమైపోయినది. [illegible]
[illegible]
[illegible]. "చూడండి; [illegible]
లో యెన్ని వున్నాయో" అని
వున బలు [illegible] లలిత మో[illegible]
సంతసము, [illegible] యనుభ[illegible]
[illegible]యము! ఎంతయో ధనధాన్య[illegible]
ఎన్నియో సుఖము లనుభవించి
తలుగుచున్నను, వారలు పెరుగు[illegible]
తల్లి దండ్రులు లక్షమానవులకు లలిత
గన్పట్టు ఆనందరసము [illegible]
గ్రహింపసాధ్యమా?

లలిత రంగులపెట్టెలోనున్న
[illegible]లలో లలిత యమ్మమ్మ తిరుపతివెళ్లి
తెచ్చియిచ్చిన చందనపు బొమ్మ [illegible]
కాలు చేయి విరిగి [illegible] కొంచెము
నున్నది. లలిత దానికి అమ్మమ్మ బొ[illegible]
పేరుపెట్టినది. లలితకు రంగులపెట్టిమీ[illegible]
ప్రేమో, అమ్మమ్మ బొమ్మమీద య[illegible]
లలిత యాయొయ్యబొమ్మకు తల్లియై [illegible]
ముల పోషించుచుండును. లలిత తన[illegible]
ప్పుడు శ్రీధరుని బొమ్మను జేసి పిల్లను
కొట్టి నిద్రపుచ్చుమనును; తండ్రిని జేసి

[illegible] పెట్టుమనును; [illegible]
[illegible] నను; [illegible]
[illegible] పిల్ల [illegible] చితివా య[illegible]
[illegible]
[illegible] వేవిధముల వేధిం
శ్రీధరుడు [illegible] మనోహ[illegible]
[illegible] చేయుచుండును. [illegible]
[illegible] పెట్టించుకొనుట.
[illegible] చుకొనుట, అమృతము త్రాగుట.
[illegible] చారము [illegible] చుండును.
[illegible] లలిత మేనత్తయు నామెకుమా[illegible]
[illegible]చ్చిరి. అ [illegible] నాలుగేండ్ల
[illegible] బాలునితో నాటలాడుచు
[illegible] వంత చేసిపెట్టుతాను; పొయ్యిలు పెట్టి
శ్రీధరుని నిర్బంధించెను. శ్రీధరుడు
[illegible] పెంకులతో [illegible] సమర్చి,
[illegible]లను వంట చెఱుగా జేసి లక్క
[illegible]మీద నెక్కించి "లలితా, ఇక
[illegible] చేసిపెట్టుకో" యనెను.
"చీరకట్టు మరి" అని ఒకపాత
[illegible] దెచ్చెను. శ్రీధరుడు పైటవేసి
[illegible] లలిత పైటచెఱగు దీసి నెత్తిన
[illegible]నినది.
[illegible]లితా! ఆ ముసు గేమిటి?
[illegible]కత్తుకున్నా. వంత చేయవద్దా?
[illegible]కత్తుకుంతే నెత్తిన గుడ్డెందుకు?
[illegible] చుప్పమ్మ వేచుకోరం లేదూ?
[illegible]ఛీ! [illegible]. అమ్మలాగ చక్కగా చీర
[illegible] వంటచేయవలె.

[illegible]. [illegible] యింటిలో
[illegible] ముసుగు వేసి
కొనుటచే అది మరింత నంబరము ఒక లక్షణ
ముగా [illegible]. శ్రీధరుడు [illegible]
[illegible] లలిత [illegible]
[illegible] కుండ [illegible]
పోసి, చిన్నచట్టిలో [illegible] పోసి
[illegible]
చెఱగును [illegible] చేతులు మరి మరి
[illegible] చుకొనుచు, [illegible] యని
[illegible] లు కొట్టుచు, [illegible] మని
[illegible] దగ్గర [illegible] దూదుచు, [illegible]
[illegible] లక్క చిప్పను పట్టి
[illegible] లలిత వంటచేయ నారంభించినది.
[illegible] లలితమీదనే, లలితవంట
మీదనే నిలిచినది. అన్నిపనులు మానుకొని
లలితపచనకార్యములు జూచుచు నిలువబడి
పోయినారు. లలితపాకము క్షణములో ముగి
[illegible]ది. [illegible] పీటవేసి కూర్చుండబెట్టి ముం
[illegible] బాదమాకును వేసి లలిత తనపప్పులవంట
కమును వడ్డించినది. [illegible] తినుచున్నాడు.
లలిత కొంచెము దూరములో తలుపు మొత్త
నానుకొని [illegible] వంచిన తలతో నమ్రతను
[illegible]ను ప్రకటింపుచు, పైట సవరించుకొనుచు,
[illegible] యోరచూపులు చూచుచు నిలువ
[illegible] నెమ్మదిగా సన్నయెలుగున "కమ్మలు
[illegible]యించరూ" అన్నది. గృహిణీచెయిదముల
[illegible]చక్కగా ప్రకటించిన యాబాలగృహిణి
మనోహరాభినయమున [illegible]
[illegible]నవ్విరి. "నాకన్నతల్లి" యెక్కడ [illegible]

కొంటనే యూరున్నారిచేస్తే [illegible] తల్లియగా చెప్పినైచినది, చంద్రశేఖరము [illegible]
[illegible] కూతును [illegible]డను.

నవ్వువచ్చినది. కాని నవ్విన లలిత[illegible]



“లలి...[illegible] చేయి[illegible]” అన్నది.

గూడకాదని గంభీరమ[illegible] ము వహించి లలిత[illegible] కును [illegible]ముఅప్పజెప్ప[illegible] వచ్చిన [illegible]లలో [illegible] “[illegible]” మని యూద[illegible] చెప్పబడగనే లలిత [illegible] పరుగున వచ్చి తండ్రి[illegible] బడి చూడుచున్న [illegible] లాగుకొని తా [illegible] తండ్రి [illegible] కిమ్మని రెండవయిాల[illegible] లలిత కిచ్చిరి. లలిత [illegible] నది. ఇద్దతీతూతూల[illegible] చిల్లు[illegible]నడుచున్నవి.

అంద[illegible]క్క[illegible] నవ్వులచే లలిత కెక్కడలేనికోపము వచ్చినది. [illegible]క్కడనంటక మక్కడనేనదలి బావగారికి [illegible] సున్నచుట్టి అలిగి మూల కూర్చున్నది. నెత్తి మీదివెంట్రుకలు మొగముమీదకు లాగు కొని [illegible]లికి మెలివేసి యొక్కొక్క వెంట్రుకను త్రెంపుకొనుచున్నది. ఎవరు దగ్గరకుదీసిన రాలేదు. శ్రీధరునకుగూడ లలిత స్వాధీనము కాలేదు. పెద్దగా నవ్వినవారిలో శ్రీధరుడే [illegible]ము [illegible]నప్పుడు లలిత యూతనిమాత్ర మేరీతి క్షమించును ?

లలితకోప మింకను తీరలేదు. అందఱి నవ్వులు యింకను ఆగలేదు. ఇంతలో చంద్ర శేఖరముగారు కచ్చేరినుండి వచ్చిరి. ఎగుల [illegible]నవ్వ లవిరి. లలిత ముద్దుచేతలన్ని తల్లి

“బావా! బావా! ఈ[illegible] అమ్మమ్మబొమ్మకు పెళ్లిచేద్దామా?[illegible] లలిత. “అట్లాగే” నన్నాడు బావ. [illegible] అమ్మమ్మబొమ్మను తెచ్చి పీటమీ[illegible] రెండుచేతులను కాళ్లకు మెలిబెట్టి [illegible] ‘జయమంగళ’ మని పాటలుపాడ న[illegible] నది లలిత.

అంతలో నవ్వులు! అంతలో[illegible] లు! అంతలో అలుకలు! అంతలో[illegible] ఏమిటో! ఈశైశవచిద్విలాసము!

మూడవ చినుకు

లలిత కైదేండ్లు వచ్చినవి. [illegible] చేతలకు రూపునకుగూడ కొంచె[illegible] దైనది. తిరుగుమరుగులు తెలిసి[illegible] చెప్పుటకును చాలిన గ్రాహ్యశక్తిగూ[illegible]

[illegible]నవయౌను వచ్చుటచే [illegible]. [illegible] తండ్రి [illegible]కటనే అక్షరాభ్యాసము శ్రీ[illegible] కేమాత్రము [illegible] చేయ [illegible] బాలకములను చిన్న [illegible] [illegible] యింటికిరమ్మని వెడయుత్త [illegible] లలితను [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] క్రమా



[illegible]ను కాళ్లు మెలిబెట్టి కూర్చుండి........పాటలుపాడ నారంభించినది లలిత.

[illegible] [illegible] చూచిన [illegible] నను [illegible] శ్రీ[illegible] [illegible] బగుచున్నను. [illegible] దగు తండ్రి [illegible] శ్రీధరుడు [illegible] మున కేగ [illegible]హించ లేదు. చంద్రశేఖర దంపతులనే జననీజన కులుగ, [illegible] బట్టువుగ [illegible]వించి, శ్రీధరుడు ప్రొద్దులు పుచ్చుచుండెను.

[illegible]గల్గింప శిష్యులుపడుచుండెను. అ, ఆ, [illegible], క, [illegible], లు వ్రాసిపెట్టు మనియు, [illegible] వ్రాసిన బొమ్మలు వేసిపెట్టు మని [illegible]బొమ్మ[illegible] [illegible]సిన ముగ్గులు వేయుమని [illegible]ముగ్గులు [illegible]సిన నీకు చేత గాదు నేనే [illegible] నని పలకనిండ సున్నాలుచుట్టియు, [illegible]ధరుని విసిగింపుచుండును.

[illegible]కాలపు సెలవులలో నొక్కమాఱు [illegible]వచ్చియమ్మని శ్రీధరునకు తండ్రివద్ద [illegible]బువచ్చినది. శ్రీధరునకు పట్టరాని [illegible]దము [illegible]గినది. ఉన్నతవిద్యాభ్యాస [illegible]లముచే తండ్రికి తెలియకుండ బందరు శ్రీధరుడు తండ్రియాగ్రహమునకు

నేను [illegible]లవనితలంపుగ తండ్రియొద్ద నుండి [illegible]హ్వానము వచ్చుటచే శ్రీధరునకు మిక్కిలిసంతోషము గలిగెను. [illegible]నయొద్ద నున్న పానలాడబ్బులతో చెల్లెలి కొక్కలక్క బరిణిని, తల్లికొక్క కుంకుమపు [illegible]ట్లమును కొనుక్కొని శ్రీధరుడు స్వగృహమునకు ప్రయాణమయ్యెను. శ్రీధరుడు ఊరికి వెళ్లుట లలిత చూడలేదు. చూచిన [illegible]న వెం టబడునని లలితకు తెలియకుండ శ్రీధరుడు వెళ్లిపోయెను.

మధ్యాహ్నమునుండి శ్రీధరుడు లలిత కగుపడలేదు. చాలమాఱులు శ్రీధరునికొఱ కు వెదకినది. కాని అన్న బడికిపోయెనని తల్లి

[illegible]మచు లలిత వీధి యరుగుపై కూర్చున్నది. తల్లి యెన్నిమారులు లోనికిరమ్మనినను లలిత రాలేదు. సాయంత్రం మైదుగంటలైనది. శ్రీధరుడు రాలేదు. శ్రీధరుడును [illegible] వెలుగుచున్నది. [illegible] ననూ? అన్న యింకను రాలేదేమని లలిత తల్లి నడిగినది. తల్లి నేమేవో కల్లబొల్లిమాటలు చెప్పి ఊరుకుడిపెట్టి లలిత ధ్యానమును మరల్పుజూచినది. కాని తల్లిదండ్రుల [illegible] శ్రీధరునివద్ద నెక్కువగా [illegible] వదిన లలితకు శ్రీధరుడు మఱపువచ్చునా?

ఆ రాత్రి యెట్లో గడచినది. ఉదయమైనది. శ్రీధరుడు కనుపడలేదు. లలిత శ్రీధరునికొఱకు యిల్లంతయు గాలించినది. వాకిట్ల యంతయు వెదకినది. వీధి నాల్గువైపుల పరికించినది కనుపడలేదు. వికసితకమలమువంటి లలిత మోము అస్తమయ సమయపద్మమువలె ముకుళించినది. తల్లి బతిమలాడి యన్నము పెట్ట సగమైన తినలేదు. లలిత శ్రీధరునిగూర్చి మాటిమాటి కడుగుట చెవిసిగ్గి 'శ్రీధరుడు పూరికి వెళ్ళినాడు యెవరితోనైన నాడుకొనును' మని తల్లి చెప్పెను. అన్నకొఱకు కొంతసేపు విలపించి లలిత కన్నీరు తుడుచుకొనినది.

ఈవిధముగా రెండుమూడు దినములు గడచిన తరువాత లలిత శ్రీధరుని యడుగుట మానినను బిక్కమొగము వేసికొని యెప్పటి వలె యాటలాడక తిండితినక చిక్కి సగమగుచుండెను.

నాటిరాత్రి లలితకు [illegible] జ్వరము [illegible] తెల్లవారగనే చంద్రశేఖరముగా[illegible] లుచుకొనివచ్చి లలితకు మందు[illegible] కాని జ్వరము తగ్గలేదు. [illegible] లలితను జ్వరము [illegible] జ్వరతీవ్రముచే శ్రీధరుడు వచ్చె[illegible] నన్న మఱిమెక్కొన్నదని లలిత కన్నె[illegible] లేదు. [illegible] కొనుటలేదు. శ్రీధరుని కొఱకు [illegible] నుటచేతనే లలిత కిట్టి జ్వరమువచ్చె[illegible] తలచిరి. కాని లలితకు బాలజబ్బు [illegible] నెంటనే రమ్మని చంద్రశేఖరముగా[illegible] నునకు తంతినిచ్చిరి. కాని శ్రీధరుని[illegible] మునకు తంతి చేరి శ్రీధరుడు పట్ట[illegible] ముచేసి వచ్చునప్పటికి యెంత[illegible] మూడుదినములు పట్టును. ఈమూడు[illegible] గడచు టెట్లనియెల్లరు విచారించుచు[illegible] టిమధ్యాహ్నమునుండి లలితకు జ్వరమ[illegible] టికన్న నెక్కువగుటయేకాక తడబాటు[illegible] లుగూడ పుట్టెను. ఆసంధిప్రలాపముల[illegible] శ్రీధరునకు సంబంధించినవే! అన్నా! [illegible] బెత్తికలతో చేసిన బొంగరాలన్నీ నావే! [illegible] ఈ రంగుల కాగితంతో గాలిపటం [illegible] అన్నా! అన్నా! నీకోసం యెన్ని పిప్పి[illegible] దాచానో చూచావా? అమ్మా! [illegible] డంటివే! బండిమీద యెక్కి నన్ను[illegible] చూడూ!" అని యీవిధముగా లలిత [illegible] సించుచుండెను. అస్తమానమగు కొలది[illegible] కేకలు మఱింత యెక్కువ యగుటయే[illegible]

[illegible] అడిగినారో, [illegible] ముండెను. [illegible] పిల్లలు నడయా[illegible] చంద్రశేఖరముగారి [illegible] విషమస్థితియు [illegible] మున్నారు. [illegible] నాశనమున్నది; [illegible] న్నది; మనుష్యులు [illegible] న్నారు; యిటునటు తిరుగుచున్నవి; కాని [illegible] మందహాసచంద్రికలు కేవింపమిచే నా[illegible] మే యున్నది. తమ [illegible] ప్రీతి; శైశవము; హృదయానికి [illegible] సర్వస్వము నగు లలిత భయంకర [illegible] లోనగుటచే తల్లిదండ్రుల శోకము [illegible] రము లేకుండెను. అందును తల్లి[illegible] గా [illegible] నిద్ర లేవర్జించి ప్రాచి[illegible] న కనులలో [illegible] నొకేవిధముగా శో[illegible] డెను. [illegible] హృదయముతో తల్లికి [illegible] దయ మరుట ప్రకృతిసైజము; మొగ [illegible] మట్టిమరకలతోడను నాసామలము [illegible] వసహ్యముగానున్న బిడ్డనుగూడ [illegible] ద్దాడును. కాళ్లు చేతులు సన్నగిలి, [illegible] బికి మొగము పాలి యందవికారము [illegible] బిడ్డనుసైతము తల్లి ప్రేమతో ముద్దు[illegible]. కాళ్లనిండ కర్పాణిలేచి, తలనిండ [illegible] లులేచి, ఈగలు దోమలు ముసురుచు [illegible] లిగించు బిడ్డనుగూడ తల్లి ముద్దుపెట్టు[illegible]. రోగారోగముల, సురూపవిరూప వివేకావివేకముల, హాసశోకముల

[illegible] ఆనాకాలములయందును, [illegible] లయందును [illegible] లయందును, వికలాంగులయందును సుకుమా[illegible] లయందును సమదృష్టితో సమానముగా ప్రవహించగలది మాతృప్రేమప్రవాహము. [illegible] ప్రవాహానికి సామ్యమైనది [illegible] జగతియందుకలదాయెను? [illegible] తన [illegible] రూపలావణ్యముచే, [illegible] ముద్దుమాటలాపములచే లలిత పిన్నగృహమును బృందావనముచేసి బాలకృష్ణునివలె యెల్లర హృదయముల నాకర్షించినది. అట్టి లలిత జనకజననులప్రేమ కొల్లగొనెననుటలో నాశ్చర్యమేమిగలదు? లలితకు జబ్బుచేసినది మొదలు లలిత యాటపాటలు మఱింత తలపునకు వచ్చి వారిని దుఃఖవివశులను గావించుచుండెను.

ఇంట నేమూలజూచినను లలిత క్రీడావస్తువులే! లలిత చొక్కా! పరికిణీలే! లలిత చేతుల నలంకరింపక, లలిత మేను శృంగారింపక నానూాల నానూాల నేలదొరలుచున్న యాటవస్తువులను వస్త్రములను జూచి తల్లిదండ్రులెట్లు భరింపగలరు? పగోడను జూచిన లలిత చిన్నారిచేతులతో గీచిన బొమ్మలే. బిడ్డ ప్రాణాపాయస్థితియందున్నప్పుడు ఆ బొమ్మగీతలు గూడ తల్లిదండ్రుల హృదయమునకు అంపపుకోతలేగదా! మగవాడగుట తండ్రి యేదోవిధముగా దుఃఖమొకింత యాపుకొనినను కన్నతల్లి దానిని జూచి కడుపు పగిలి వాపోవక యెట్లుండగలదు?

[illegible]మును కాగానే వారు డాక్టరును తీసి కొనివచ్చిరి. డాక్టరు వచ్చి నాడి పరీక్షించి, నాలుకచూచి, జ్వరపు పుల్ల [illegible] జ్వరము చూ[illegible] [illegible] కన్నులు మిటకరించి [illegible] [illegible]లు; విషజ్వరము; యిరువది యొక్క[illegible] ములు గడువు. [illegible] [illegible]; మందువంపుతా"నని చెప్పి వెళ్ళిపోయెను. వైద్యుడే నిరాశా వచనములు పలికినప్పుడు యింక ఆశ యెవరికి! ఆహా!

త:—రాత్రికి [illegible] తీ[illegible] గడచును.

[illegible]మ్మ:—[illegible] నిక్క[illegible] నమే రావచ్చును.

త:—ఏమో! [illegible] పుణ్యమూ[illegible] [illegible]న్నా రాయన[illegible]కి మనయ[illegible] గలదా?

అని యిట్లనుకొనుచున్నప్పుడే [illegible] కృశించి, మొగమునిండ చెమటలు[illegible]

నాల్గవ చినుకు

పగలు రెండుగంటలైనది. నల్లగింజవేసిన వేలగింజ యగునంతటి తీవ్రముగా నున్నది లలితజ్వరము. "అదిగో బండి, దానిమీంద యెక్కిపోతా"నని లలిత ప్రలాపించుచుండెను. లలిత జీవితాశాలత యేకొప్పిల్ల ఇంట నున్నవా రందరు లలిత మంచముచుట్టు గుమ్మి, నీరు గ్రుక్క గ్రుక్కుకొనుచు కుప్పలుగాలికూర్చుండిరి. చంద్రశేఖరముగారొక్కరు మాత్రమే లలితపక్కమీద బిక్కమొగముతో గూర్చుండి యుండిరి.

లలితతల్లి:—మందులు మాకులు పనిచేయవు. శ్రీధరుడువచ్చిన చాలును. లలిత జబ్బు నయమగును.

తం:—నిజమే. నాకు గూడ అదే ఆశగా నున్నది. కాని మన తంతివేరి ఆ లంక నాలబోటుమీద ప్రయాణముచేసి శ్రీధరుడు త్వరలోవచ్చుట సాధ్యమా!

వానె, పస్సి, కృశించి......శ్రీధరు డెదుట ప్రత్యక్ష మయ్యె[illegible]

శ్రీధరు డెదుట ప్రత్యక్షమయ్యెను. [illegible]రుని జూడగనే యందరొక్కమారు[illegible] మనిరి. చంద్రశేఖరముగారికి గూడ [illegible] మాగలేదు. శ్రీధరా! ఈపిల్ల ప్రాణ[illegible] నీకొఱకు నిలిచియున్నవి. చూడుమని [illegible] జొటజొట కారుచుండ పలికిరి. శ్రీ[illegible] నాపరాని దుఃఖమువచ్చినది. కన్నీళ్ల[illegible] రీయాంచలనమున నొత్తుకొనుచు "ల[illegible]

[illegible]నూ[illegible]స్వరముతో బలికె [illegible]కెను. శ్రీధరుని [illegible] కన్నులు [illegible]పు చూచెను. చంద్రశేఖరము [illegible]ప్రక్కనే [illegible] లేచి నిలువబడె [illegible] కన్నులు విప్పి [illegible]న్నది. "[illegible] వచ్చి పలుకరింపు" [illegible] లలిత దగ్గఱకువచ్చి లలిత[illegible] [illegible]చి "ఏమమ్మా, జ్వరముగా నున్న[illegible]నను. "ఊఁ, అన్నా! ఎత్తుకో" అని [illegible]చేతులు నెత్తెను.

[illegible] జ్వరముగా నున్నదిగా! లేవలేవు. [illegible]ము పోయినతరువాత ఎత్తుకొంటా [illegible]గా కూర్చుంటాను. సరేనా"

[illegible]యితే బబ్బో!"అని లలితపక్కకొత్తి[illegible] శ్రీధరుడు నిస్సందేహముగా లలిత [illegible] పడుకొనినాడు. లలిత యాతనిని [illegible] గట్టిగా కౌగిలించుకొనినది.

[illegible]నుసము క్రిందట పిచ్చిమాటలాడుచు [illegible]యున్న లలిత క్షణములో మంచి [illegible]నింత చక్కగా మాట్లాడుట యెల్లర[illegible]ము గొల్పుటయేకాక లలిత జీవించు [illegible] యెల్లరహృదయముల నానంద భరి[illegible]వించెను. క్రోల్పోయిన పెన్నిధిదొర[illegible]కించిన బాలలబ్ధ జీవ యైనట్లు తల్లి [illegible]యు సమ్మోదమందిరి. కాని లలిత కిది [illegible] తెలివి యగునో కాదో, యను సంశ[illegible] వారి సింకను పీడించుచునేయుండెను. [illegible]నము లలిత యొడలిపై చేయివైచి [illegible]శేఖరముగారు చూచుచుండిరి. క్రమ క్రమముగా లలిత శరీరోష్ణము [illegible] [illegible]. [illegible] తీవ్రముగా నున్న [illegible] రోగియొం[illegible] నౌలిగినచు భయ కారణమే కదా. 'లలితయొడలి వేడిమి తగ్గుచున్నది. ఏమిచేయుదు'నని [illegible] పడెను. "లలితా!" యని శ్రీధరుడు పిలిచెను. ఆ "[illegible] వా"డని లలిత శ్రీధరుని [illegible] గట్టిగా నాలింగన మొనర్చుకొనెను. "లలితకు జ్వరము తగ్గుచున్నది. తెలివిగా పలుకుచున్నది. భయములేదు. తొందర పడకు"మని శ్రీధరుడనెను. "ఎందుకైననుమంచిది. ఈకస్తూరిమాత్రలను లలిత నోటిలో వేయు"మని రెండుమాత్రలను చంద్రశేఖరముగారు శ్రీధరుని చేతిలో నుంచిరి. శ్రీధరుడు లలితను 'నోరు తెరువు'మని మాత్రల నోటిలో వైచెను. లలిత గుటుక్కున మ్రింగి పడుకొనెను.

జ్వరము తగ్గినకొలది లలితకు నిద్రపట్టినది. శ్రీధరుడు మెలకువతో నున్నను తాను లేచిన లలిత లేచునేమోయని యట్లే పడుకొని యుండెను. లలిత శరీరోష్ణమునకు శ్రీధరుని శరీరము స్వేదసిక్తమైనది. శ్రీధరుని తనుస్పర్శచే జ్వరముపోయి లలిత శరీరము చెమ్మగిలినది. ఆయిరువురి శరీరములనుండి వెలువడుచున్న ఘర్మసలిలములచే పక్క యంతయు తడిసి ముద్దయగుచున్నది. లలిత శ్రీధరుని విడువదు. శ్రీధరుడు లలితను కాదని లేవడు. వారిపాలిటి కవి జుగుప్సాకరములగు స్వేదకణజాలములు కావేమో! ప్రేమసుధారసబిందువు లేమో!

అపూర్వ [illegible]

[illegible] వచ్చెను. కన్నులువిచ్చి [illegible]. శ్రీధరు[illegible] పక్కలో [illegible] యుండెను. [illegible] సంతోష[illegible]మును సంతుష్టియు గలిగెను. "అన్నా! మంచి [illegible]" ని లలిత యనెను. [illegible] లెందుకని [illegible] మెలి[illegible] పిండితో [illegible] జావచేసి [illegible] తల్లి [illegible]చ్చెను. శ్రీధరుడు [illegible] త్రాగించెను. లలితజ్వరము [illegible] జావ [illegible]కొంచెము త్రాగుటచే లలితదేహము మబ్బు [illegible] జాబిల్లివలె ప్రకాశించి [illegible] కాంతి కారముల [illegible]. "అన్నా! ఎత్తుకో" అని లలిత మరల చేతు లందిచ్చెను. వల[illegible] వినక లలిత యేడ్వసాగెను. శ్రీధరు[illegible] యెత్తుకొనెను.

"అక్కడకు తీసుకుపో"

"ఎక్కడకు"

లలితకు మాటస్ఫుటము లేదు. మాటాడు [illegible] లేదు. మాటలు తడబడుచున్నవి కాన మాటచెప్పలేక యేడ్చుచు "అక్కడికే" యనెను. శ్రీధరుడు వాకిలిలోనికి తీసికొనిపోయెను.

"కాదు" అని లలిత గీతరాగము పెట్టెను. శ్రీధరుడు మరల వంటయింటిలోనికి తీసికొని వెళ్లెను.

"అబ్బా! కా"దని లలిత యేడ్చెను. "మఱి ఎక్కడకు తీసికొని వెళ్లనమ్మా! చెప్పు"మని శ్రీధరుడు బుజ్జగించి యడిగెను.

"ఆ గదిలోకి"

"ఈసామాను గదిలోనికేనా?"

"ఊఁ"

శ్రీధరుడు [illegible] గదిలోనికి తీసికొని [illegible] లలిత [illegible] శ్రీధరుని [illegible] మూలను [illegible] సంతోష యోభీతిచే [illegible] మంచి మున్నగువా [illegible] శ్రీధరు[illegible] లలిత వెంటనే యుండెను. లలిత [illegible] గదిలో నొకమూల [illegible] రను తీసికొని వెళ్లెను. [illegible]మూల [illegible] పై లలిత పలక మూతపెట్టబడి [illegible] లలిత యక్కడ శ్రీధరుని [illegible] దడదడ లాడుచు నిలువబడి [illegible] పెట్టిన పలకమూత [illegible] "అన్నా! తీసికో, తిను," అనెను.

"ఏమి టవి?"

"ఇవిగో, చాలావున్నాయి [illegible]"

"నావి నే తిన్నాను; [illegible] చూచుకో, నే నెంత [illegible]" లలిత మనోహరముగ నవ్వెను.

చంద్రశేఖరముగా రాశ్చర్య[illegible] భాండమునం దేమిగలదో యని చూడబోయిరి. "అబ్బా! [illegible]" లలిత తండ్రి నడ్డగించెను. శ్రీ[illegible] చేయిపెట్టి తీసెను, ఏమి! ఆశ్చ[illegible] పిప్పిరిమెంట్లు; బిస్కట్లు; కలకండ [illegible] జీడిపప్పులు; చిలగడదుంపలు; మర[illegible] గొట్టముక్కలు; కొబ్బరిముక్కలు; [illegible] ముక్కలు; లడ్డుముక్కలు; [illegible] క్కయేమి? ఆహా దానియందున్న [illegible] చిఱుతిండి వస్తువులే! శ్రీధరు [illegible] తరువాత తల్లితండ్రులును యితరులును

[illegible] పెట్టి [illegible] కొన్ని [illegible], కొన్ని [illegible]నవి, కొన్ని [illegible] మహాప్రా[illegible] శ్రీధరునికొఱ[illegible] [illegible]నవి, కొన్ని చీమలచే చూర్ణమైనవి; కాని యే [illegible] పలకను మూతపెట్టి [illegible]పాత్రయందుంచెను. [illegible] దుర్వాయువుల [illegible] లలి[illegible]. [illegible] తినుటకు [illegible]న్నను, అందలి ప్రతిపదార్థము లలిత

[illegible] నంకనుండి [illegible] దడదడలాడుచు నిలువబడి [illegible]పై........'అన్నా తీసికో, తిను' అనెను.

పదార్థములలో చేతితో సాధ్యమైన చేతితోను, పంటితో సాధ్యమైనవా పంటితోను, ఈరెంటికి సాధ్యముకాని దేనితోనైన చితుకగొట్టియు, సగము యున్నభాగమని దాచియుంచినది. లలిత [illegible] గొడవలోపడి కొట్టుకొనుటయేకాని [illegible]మూలనున్న కుండను చూచినవారెవ్వరు? యింతటివ్యాధిలోగూడ లలిత యాకుం[illegible] మఱచిపోకుండ శ్రీధరున కొప్పచెప్పు[illegible]ముగదా! లలిత దాచినయావస్తువులలో యపూర్వప్రేమను ప్రకటించుచునే యుండెను.

శ్రీధరు డాపదార్థములను చేతికి తీసికొనగనె వికసితవదనముతో మధురమందహాసము వెదజల్లుచు లలిత "అన్నా! నీకోసం యెన్నిదాచానో! చూచావా!" యనెను, లలిత తనయందు చూపినయపూర్వప్రేమకు శ్రీధరుడు విభ్రాంతుడైపోయెను. శ్రీధరుడుగూడ లలితను ప్రేమతో జూచుచున్నమాట వాస్తవమే; కాని యింత అపరూపమైనదా, అమూల్యమైనదా, అకల్మషమైనదా, శ్రీధరుని

ప్రేమ? అగుననుటకు శ్రీధరునిహృదయము [illegible]నది. లలితయడిగిన ప్రశ్నకు [illegible] శ్రీధరుడు "మాంచితీని తల్లి" [illegible] ముద్దుగొనెను.

శ్రీధరునియందు లలిత [illegible] ప్రేమ యింతబట్టియే యంతరిగునులు! అ[illegible]ము! ఈప్రేమధనమును శ్రీధరున కప్ప[illegible]మటకే [illegible]లు లలిత జీవములు నిలిచియున్నవి. "శ్రీధరా నీప్రేమధనమును లలిత నీకు [illegible]

నది. నాప్రేమ [illegible]నవమును నీవు నా[illegible] వని చంద్రశేఖరముగా [illegible]ముల [illegible] లలిత కిక [illegible]ము [illegible]దని [illegible]

[illegible]ములను, [illegible]మును, [illegible]ను, నవీన[illegible] సంధా[illegible] నగు [illegible]ప్రేమసుధా[illegible]ముక [illegible] చాలు ఆనందతన్మయ[illegible]నందుటకు. [illegible] నందలి యేయనంత ప్రేమసుధారసమ[illegible] ప్రేమసుధామాధురికి [illegible]యగునే!



లక్ష్మీపతిస్తవము

మోచర్ల రామకృష్ణయ్య గారు, బి. ఏ.,

సనాతన్యోత్తమపుణ్యకర్మరచనాసాభాగ్యముల్ గల్గియుల్
భవదీయాంఘ్రిసరోరుహద్వయి[illegible] [illegible]వింపకున్నల్ జనుల్
వివిధాభీష్టఫలప్రదానసు[illegible]స్ఫీత[illegible], [illegible]కుంఠవై
[illegible]వముల్ గాంతురె? నిత్యనిర్మలకృపాపాథోధి! లక్ష్మీపతీ!

మ. దురితధ్వాంతవిభేదనక్షమ[illegible]స్తో[illegible], [illegible]మూర్తిని
స్ఫురణల్ జూపి, కృతార్థజన్మునిగ, నన్ [illegible]వంగదే! త్వత్కృపా
[illegible]వముల్ నాయెడఁ బర్వఁ జేసి, [illegible]ప్రార్థ్యంబులౌ సద్గుణో
[illegible]రముల్ నా కొనఁగూర్పుమీ! పతితరక్షాదక్ష! లక్ష్మీపతీ!

శా. స్వామీ! నిన్ భజియింతుసంతతము మత్స్వాంతంబునన్ భక్తి శ్ర
ద్ధామోదంబులు సాంద్రమై తగ; మహోగ్రాంహస్తరంగావళీ
[illegible]ధ్వానవిభిన్నహృత్సరసిజుల్, [illegible] భవత్పాదచిం
[illegible]మాధుర్యము [illegible] దాసు నిగ, నన్ రక్షింపు లక్ష్మీపతీ!

ప్రేమపరిణామము

సాహిత్యసరస్వతి సీ[illegible] [illegible]లు గారు

(భారతి [illegible]సంపుటము-[illegible])

[illegible]ప్రకరణము

[illegible]ము [illegible]లలోఁ గలవారము చాల [illegible]యుండెను. [illegible] లన్ని[illegible] [illegible]యుడి [illegible]పులుగఁ [illegible] [illegible]జలు [illegible]వుమండిరి. [illegible]పలు[illegible] [illegible]నువిచారమును ప్రకటించు [illegible]బిడ్డలెల్లలు [illegible]మకుమారుని [illegible]జముల [illegible] [illegible]నుమఁ గన్నసంతుఁ [illegible] [illegible]మనఁ గన్నుల [illegible] శోకించుము, [illegible] మేపి[illegible]నవమమండిరి. కేమ మన [illegible] లేదు. [illegible] నిరుత్సాహము, విషాదము [illegible]డెను.

[illegible]; ఆ పా[illegible]కరణుఁ డెంతపని చేసినాఁ [illegible] మహో[illegible]త్తమ[illegible]ను వృ[illegible]ములీలఁ బొలియించి [illegible] దైవనిర్మి[illegible] [illegible] యమాల్య సుంద[illegible] [illegible]ద్రుటిలో వికల మొనర్చినాఁడు. దాని రూప [illegible]ల నీ ప్రపంచ[illegible]మునుండి మాయము చేసె [illegible] హేమకుమారుఁ [illegible]నుపమప్రతిభాశాలి. పరోప [illegible]డు. విరా[illegible] మిక్కిలి [illegible]వంతుఁడు. [illegible]మునకు దేహము. [illegible]మంతటికిఁ ప్రాణము. ఆ [illegible]జీవ [illegible]మును [illegible]పోయినది. [illegible]! జీవ[illegible]మైన [illegible] మేమి చేయఁగలము?

[illegible] హేమకుమారుఁ [illegible]జీయెడల సమగౌరవోద్దేశ [illegible] మెలఁగుచుండువాఁడు. అతఁ డెంతవఱకు నెట్టి [illegible]దైన నలక్ష్య[illegible]నుఁ జూచియుండలేదు. [illegible] విషయమున [illegible] యహితమును దలపోసి [illegible]గఁడు. [illegible] [illegible]న్నవో [illegible]డిన ముత్తె [illegible]. ఆ సమ్రాట్[illegible] [illegible]నని కలుష[illegible]హృదయ మెం[illegible] [illegible] ప్రా[illegible]చింతనము [illegible]యుండును? [illegible] [illegible] విరా [illegible]కర్మము నొనర్చి[illegible]? [illegible] [illegible]వ్యాపార[illegible] గా[illegible]యుండును? జానపదుల [illegible] బోధపడలేదు. ఆ [illegible]యము[illegible] యనేక లనేకవిధముల [illegible] [illegible]. హేమకుమారునిహత్యకు సురేంద్రకుమారుఁడే [illegible] బహుజనాభిప్రాయము.

సురేంద్రకుమారుఁడు హేమకుమారుని [illegible] మాత్రము వెనుకఁ [illegible]యుంటిమి. శైశవప్రాయముననే [illegible]తని జననీజనకులు కాలప్రవాహమునఁ బడిపోయిరి. అట్టితరి దేవేంద్రనాథుఁడే యా బాలకునిఁ జేరఁదీసి, పోషించి, యుద్వాహము చేసెను. అనంతరము సురేం ద్రుఁడు భార్యకు [illegible]డై యా [illegible]చ్చానుసారముగ [illegible]ంచి, దేవేంద్రనాథున [illegible] వాటిలాడెను. [illegible] దేవేంద్రనాథుఁడు సురేంద్రుని భాగధనము [illegible]చేసి, యా కుటుంబమును ప్రత్యేకముగ నుంచెను. [illegible]లె సురేంద్రుఁడు భోగైకలిప్సుఁడై యందుల [illegible] మార్గమునఁ [illegible]ర్జితధనమును యథే ష్టముగా వ్యయముచేయ [illegible]. అంతియకాక సురేంద్రుఁ [illegible]చారులను జూదరులను ద్రాగుఁబోతుల ను జేరఁదీసి, వి[illegible]ము [illegible]మార్గమున [illegible] [illegible] మండెను.

[illegible]యపరున కేది నిలుచును? ఎంతటి మహా [illegible]ర, భాగ్యమైన నాతని కేమాత్రము? మహామేరువు [illegible] మాచంచల[illegible] కరతలమున, నొక పరమాణువు వోలె [illegible]గలదు. సురేంద్రుని యైశ్వర్యము [illegible] వాంఛలలోను, విలాసవైభవములలోను, [illegible] హ[illegible]

లాసనములలోను, [illegible] ములు [illegible] బడుచునను, [illegible], [illegible] కాల మునకే [illegible] [illegible] లేదు; కాని [illegible] నాతడు [illegible], [illegible] ప్రయత్నమును [illegible].

దేవేంద్రనాథుడు [illegible]. [illegible] హేతువునకైన [illegible], నిక దేవేంద్రనాథుని [illegible] ఐశ్వర్యనామము [illegible] నాయకుడు కాడు [illegible]. ఇది సురేంద్రుని యభిప్రాయము. ఇట్లు [illegible] బన్నెను. అతని ప్రయత్నములలో నొక్కటియు ఫలింప లేదు. మనోరథము [illegible] లేదు. [illegible] కాక, [illegible] వ్యవహారమంతయు బయల్పడుటచే, నాతడు [illegible] యటనుండి [illegible] తో నెచ్చటికో పోవలసెను. అనంతర [illegible] తెలియరాలేదు.

గత ప్రకరణమునందలి క్రూరకార్యము నడచిన నాటి సాయంకాలసమయమున, రామదేవశర్మ తనగృహమున నాతనిమిత్రుడగు సోమదత్తునితో [illegible] సంభాషణము సలిపెను.

రామ—అట్టి [illegible] యెయ్యని మన మిం[illegible] జూడలేము. అయ్యో! తనువులు వేరైనను మనకుం [illegible] ప్రాణ మొక్కటియే కదా? హేమకుమారుని పాలి కాదౌర్భాగ్యుడే [illegible] నీవు చెప్పుచుంటివా?

సోమ—ఔను. [illegible] యింతటి [illegible] కృత్యము [illegible]. [illegible] నతిక్రమించి యిట్టి ఘోర పాపాచరణ [illegible] పాపము [illegible] మనకు లభించు [illegible]?

రామ—అనేకు [illegible] గూర్చియే సంశయించుచున్నారు; కాని నాకు [illegible] లేదు. సురేంద్రుడు [illegible] జీవించియుండెడు.

సోమ—జీవించి [illegible]. నిశ్చయముగ సురేంద్రుడు [illegible] లేదు.

రామ—[illegible] నిచే నియోగింప [illegible] లంపటను [illegible], యాతని గావక [illegible] నుండిన సురేంద్రుడు [illegible] యుండెను!

[illegible]—అతడు వేషధారియయి [illegible] [illegible] గప్పుచున్నాడు.

[illegible]—[illegible] పరిక్రమించుచుంతట సురేంద్రున కేమి వాటిల్లినది?

[illegible]—[illegible] యొక్కటియే. అది [illegible] నుండి విడివడెను. [illegible] కాలమున కాతడు [illegible] గలడు?

రామ—నేటి మధ్యాహ్నమున నేను [illegible] సందర్శింపబోయి యాతనితో సంభా[illegible]గా, నొక పురుషుడు మేమున్న [illegible] వచ్చెను. ఆతనిరూప మేవిధమునను [illegible] కృతిని బోలియుండలేదు.

సోమ—ఏలాగైనను మన మాతని [illegible] మున దృఢతరప్రయత్నమే [illegible] సంపన్నులగు జంఘాలుర [illegible] హంతకునిబట్టి తెప్పింపవలెను.

రామ—నే నింతవఱకే పలువురను [illegible] నాడను. రహస్యస్థానముల సంశో[illegible] నిచితిని. పోయినవారు మాయ[illegible] లగుట [illegible] నా ధర్మఘాతకుని [illegible]

సోమ—చారులు [illegible] తో దమ [illegible] కము చేసికొని రావలసియున్నది. [illegible] పురిజేరునప్పటికి మనము రాత్రు [illegible] మిగుల నీయరాదు. నేటితిథి?

రామ—అమావాస్య.

సోమ—ఐనను దేవేంద్రనాథుడు [illegible] గాని బయలుదేఱడనుట ధ్రువమై [illegible] త్రోవతెలియక కష్టపడెడు నా [illegible] తెచ్చుట కనిశాసమయము మిక్కి[illegible]

[illegible]సము]

[illegible]

[illegible]

[illegible] గాలు [illegible] దెను. అందులకు [illegible] నిడిన [illegible] డెను [illegible] [illegible] మున [illegible] [illegible] లగుచుండెను. [illegible] భాంతరాళముల నుండి [illegible] ముగ, [illegible] దారిన [illegible] లుచుండెను. [illegible] [illegible] ముల లో [illegible] బ్రాకిన్గమున కాతమస్వినీసమయము [illegible] యుండెను. చేతనాచేతన [illegible] [illegible] మున [illegible]

[illegible] కాళినిశీథినీసమయమున నొక [illegible] డవ్వులబడి నారునము తీరున బరుగిడుచుండె [illegible] నుండి బయలుదేఱెనో, యెచ్చటి [illegible], [illegible] కెద్దియో, ఆ పురుషునకే [illegible] యుండెను.

[illegible] కొక్క పథము లేదు; నిర్మానుక [illegible] మార్గమును లేదు. మిట్టయనక పల్లమనక [illegible] విషమప్రదేశముల జిక్కినదారి నేగుచు, [illegible] నా నిబిడతిమిరావరణమధ్యమున [illegible] [illegible], [illegible] నొక్క [illegible] [illegible] వడి నిలిచెను.

ఆ మానవుని యద్భుతగమనవేగము నట్లవరోధిం [illegible]? అమ్మహాశక్తి యేదియైయుండును? అది [illegible] యపూర్వవ్యక్తి. హఠాత్తుగ [illegible] తెరచి దానిబట్టి [illegible] పెను. వ్యక్తిస్వరూపము [illegible] వ్యక్తము కాలేదు.

ఆ [illegible] ప్రదేశము [illegible] మును నా [illegible], [illegible]. అట్టి [illegible] యమున, [illegible] పురుషుని [illegible] [illegible] [illegible] గా [illegible].

"[illegible]. నా [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] పరిక్రమించెదవు? [illegible] నిశ్శ్రేయస్కరము గాదు. [illegible] [illegible] నిం [illegible], [illegible] [illegible] ప్రదేశమునుండి [illegible]. ఇట్టితరి క్షేమకరమార్గ [illegible] నీకు [illegible]; [illegible] నను నెంబడించుము." అని [illegible] [illegible] [illegible] సాధుస్వభావమును [illegible]. తరుపరి [illegible] మానభావమును గమనించి, యావ్యక్తి యుందునడిచెను. [illegible] వేయజాల, తొలగినాన [illegible] గానక, నిశ్శబ్దముగ [illegible] నిరెంబడించెను. ఇట్లెంతవఱకు [illegible] తెలియదు. కొండొక కాలమునకు వారొకానొక జనపదము చేరిరి.

పురప్రవేశము చేసి, యావ్యక్తి యున్నత [illegible] వేష్టితమగు నొకవిశాలభవనము [illegible]. దానితో బురుషుడు సహిత [illegible]. ఆమూర్తి యాతని నొకగదిలోనికి [illegible], "నీవిందే వసింపుము. నేను గొన్ని క్షణములలో నీకు [illegible]." అని యాజ్ఞాపించెను. పురుషుడు [illegible] వాక్యముల నంగీకరించిన [illegible] మాత్రమే [illegible] కూరుచుండెను. వ్యక్తియు నచ్చటనుండి బయలుదేఱి బహిర్ద్వారములను బంధించి వెళ్లెను.

కొంతవడికి గృహప్రాకారకవాటముల నెవ్వరో త్రోసినట్లు [illegible]. లోననున్న పురుషునిగుండె జల్లుమనెను. ఆతడచ్చటనుండి [illegible] ప్రయత్నించెను; కాని భయాతిరేకమున నాతనియంగములు పట్టుసడలి యవశములైయుండెను. [illegible] నొకడివ్వెయు [illegible] చేత నాహారాత్రముల [illegible] బట్టి, యున్నత [illegible] ప్రసన్నవదనమున సాక్షాత్కరించెను.

[illegible] ... వక్షి [illegible] ముఁబట్టి, ఇట్లు పలికెను.

"నా [illegible] మిత్రుఁడా! నీ [illegible] నా [illegible]. నిన్నుఁగూర్చి విశేషము [illegible] గోరుట నామతము కాదు. ప్రకృతి [illegible] నొక్క [illegible] మైన [illegible] వార లెందుఁ దవయుట [illegible] కారణ [illegible]. [illegible] సంభవించెను. జలము [illegible], జ్వలన [illegible] గాంతి [illegible], [illegible] నుండి [illegible] దాత [illegible] నో, నక్షత్ర [illegible] మున విరాజిల్లు [illegible] పౌరులకుఁ [illegible] ప్రాయుఁడై [illegible] బంధువై యుండెనో, ఎవ్వఁడు [illegible] కర్మయోగసాధనాన్వితుఁ [illegible] మార్గాంచితులక్ష్మి [illegible] రియై [illegible] నో, ఎల్ల [illegible] మనవాగమ్య [illegible] ష్టిచే మిత్రసంపత్తిని దనియించుచుఁ [illegible] మన నెట్టిదో యెఱుంగక యెవ్వఁడు శాంత్యైకతత్ప [illegible] డని విలసిల్లెనో, పారలౌకి [illegible] మెవ్వాని ప్రాపు [illegible] నట్లు తలంచి దానిఁ గాంక్షించియుండెనో, ఏకరుణా ప్రియుఁ డతిథి [illegible] కాత్మసమర్పణంబైనఁ జేయ సంసిద్ధుఁ డైయుండెనో, అనఘానందదాత, ఆశ్చర్యమూర్తి, ఆశాం త్యైకతత్పరుఁడు, ఆయతిథి [illegible] ధురంధరుఁడు, ఆ [illegible] కుమారరత్నము, నేఁడొక్క యాత్మీయబాంధవుని [illegible] తాసికిఁ దనయుష్ణ [illegible] ణితమును [illegible] రించి, ఐహిక వాంఛలనుండి విరమించి, పరమాత్మ కాత్మసమర్పణము నాచరించెను. [illegible] జీవితానంతరము ప్రజాపక్షమునఁ [illegible] సర్వాభిమతముల [illegible] దొక్కఁడుండ [illegible] వేర్ప సమర్థుండని యెంచి, యెవఁడు నిర్విచారపరుఁడై యుండెనో, ఆ యభాగ్యజనకుఁడగు దేవేంద్రుఁడే తన

యతిథి [illegible] శక్తిచే [illegible] గూర్పఁదన్నుఁ [illegible], [illegible]

[illegible] సిట్లు, హృదయము [illegible] ముగ, [illegible] హృదయుఁడై, [illegible] మకుమారుని పితృదేవ [illegible] యప్పఁడు గ్రహింపఁగల్గెను. ఈ సంద [illegible] మంది, యాకస్మికముగ [illegible] కొండు పథికుని కరతలమున [illegible]. [illegible] శక్తి యుండెనో, ఆ యుష్ణ [illegible] మావిర్భవించెనో మనకుఁ దెలియదు; [illegible] పాంథుని రక్తవాహి [illegible] తీవ్రగతిఁ బ్రచలిత మయ్యెను. [illegible] విచార మేఘ మాకృత మయ్యెను. ఆ దీనుని [illegible] కుహరయుగ్మమునుండి స్రవించు [illegible] భావజలధినిఁ [illegible] మన్న [illegible] దర్శ మయియుండెను. ఆ సంద [illegible] స్థితిని గూర్చి యథావిధమున [illegible] వృజినకర్మముఁ దలపోయ [illegible] పురుషుఁడు నిలువునఁ గంపించిపోవ [illegible].

ఏ హేతువుననో [illegible] ధారాప్రవాహ మాఁగిపోయెను. [illegible] ముఖబింబ నీలమేఘావరణము [illegible] తొలఁగిపోయెను. భయము, నందుండి యదృశ్య మయ్యెను. [illegible] సమయ పశ్చిమాకాశముంబోలె, [illegible] రుధిరవర్ణసమాకీర్ణ మయ్యెను. ఆ [illegible] నిలిచి, దేవేంద్రనాగుని [illegible] మన్నట్టు, యా పురుషుని దక్షిణకరము [illegible] ప్రదేశమును దడవుచు, నంద [illegible] గల యొఱనుండి, [illegible] కృపాణమును [illegible] దేవేంద్రనాగున కర్పించి [illegible]

"ఓ కృపామయమూర్తీ! ఇదిగో! ఈ [illegible] గొని యీ క్షణమ దురంత దుష్ [illegible] న్నన్నూ [illegible] లించుఁడు, మీ [illegible]

౫. 969. దట్టీ. బంగారురేకుపై నగిషీపనిగలదు. అంచులలో బుటాలు-రత్నములు చెక్కఁబడినవి. 1484-5 [illegible] దేశమున రంగూనులో నొక దేవాలయముయొక్క భూమికలో (Levelling) దొరకినది; 970-971. దుద్దులు; [illegible] దేశపుస్త్రీలు కమ్మలవలె చెవికి వేసికొనునవి. ఒకవిధమయిన పచ్చతో చేయబడినవి; 972. [illegible] ములు, [illegible] కలిపికట్టిన ఏడుపేరులుగల బర్మాదేశపుదండ; 973. బర్మాదేశపు అపరంజిదట్టీ. బుటాలు చెక్కఁబడి [illegible] నవి. బంగారు పూసలు, ముత్తెములు మొదలయినవానితో చేయబడిన జాలరుగలది; 974. [illegible] దేశపుకంఠా [illegible] ము. గలాబీవంటి అపరంజిపూలు, చంద్రవంకలు, పదకములు మొదలయినవి గొలుసుతో కూర్పబడినవి.

[illegible] ౬. 975. [illegible]దట్టీ. గౌరవసూచకమయినది. [illegible]ట్టని కెంపులతో కట్టిన పుష్పములు బంగారు అల్లిక కూర్పబడినవి. బర్మాదేశమునందలి 'ఆవా' రాజుకు సంబంధించినది; 976. గట్టి బంగారుమురుగు. మూడు కెంపులు చెక్కబడినవి. 'ఆవా' పట్టణము, బర్మాదేశము; 977. బర్మాదేశపు బంగారపుకమ్మలు. సాదార[illegible] వజ్రములతో చెక్కబడినది; 978. బంగారుకమ్మ; మంచిపోగరపని గలది; 979. బంగారుచుట్టతో రేకు [illegible] తయారుచేసి 9 కెంపులు చెక్కబడినమిద్దె ఉంగరము. ఇవి బర్మారాజగృహమునకు సంబంధించినది.

[illegible] నెలవిచ్చి[illegible], [illegible] [illegible]నాలస్య[illegible], ఆ [illegible] [illegible], [illegible], కను ని[illegible]చెను, [illegible] నేనే. [illegible] పొమ్మంటి[illegible], కలుష [illegible] [illegible]కాలమైన [illegible] [illegible]. అహా! నా [illegible] [illegible] [illegible]. ఈ నృశంసుని యంగ [illegible] [illegible], [illegible] గావిం[illegible] అయ్యో! [illegible] [illegible] కట్టిభాగ్యము లేదా? నా పాపమున [illegible] కాలేదా?"

[illegible] నిశిత [illegible], నా [illegible] [illegible]దత్తుని [illegible] వక్షమును [illegible] దనా [illegible]లమును [illegible] [illegible] దివిచెను. దేవేంద్ర [illegible]విస్మయవ్యాకులి[illegible]ంతరంగుడై రుద్రదత్తు[illegible] [illegible]రముమబట్టి, "ఆగు మాగుము. వత్సా! ఇట్టి [illegible]వ్యాపారమునకు సాహసింపవలదు. సర్పినది [illegible] తలచి [illegible] [illegible]డవైతివి; అంతియ [illegible] నా [illegible] బ్రతికియున్న [illegible]ంతు ప్రతి[illegible]ంబమును నీ నిర్మలమనోదర్పణమున [illegible]నందింపగలను. ఇట్టి యాశాకి[illegible] మిప్పుడు [illegible]హృదయాంతరాళమున బొడమూపుమన్నది. ! నీ [illegible] దనవు చేయవలదు. వాయువేగ [illegible]గొని పోవగల వాహనము బహిర్ద్వారమున [illegible]ంచి యున్నది. నీవు దాని నారోహించి [illegible]రియే [illegible] [illegible]" అనెను.

[illegible]ద్రదత్తుడు మనోవిప్లవముచే రోదనము సేయు [illegible]తాపభరమున దేవేంద్రనాథుని చరణములపై "ఓ దేవా! పరమకరుణాస్వభావా! ఈక్రూర [illegible]డు, ఈ వజ్రకఠోరహృదయుడు, ఇమ్మహా[illegible], ఈ పాపవాంఛితుడు క్షమాపణార్హుండే" యనెను. దేవేంద్రనాథుడు వానిని దనహస్త[illegible]ములం బట్టి యెత్తి, "కుమారా! నీ యపరాధములు [illegible]పబడినవి. ఆ [illegible]సముద్రుడు, ఆ యభయ

ప్రద[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వించిన [illegible]ంబోధ్యము, [illegible] [illegible]; [illegible] నీ విందుకే [illegible]గ మర[illegible]వుటచే [illegible] ప్రయోజన[illegible]" అని సాదరపూర్వకముగ బలికెను.

[illegible]డు మఱిమాటాడలేదు. [illegible] [illegible] [illegible] ప్రసంగము[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]డై, [illegible]డై, [illegible] [illegible] [illegible] ప్రా[illegible] ముఖము నిర్గమించెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేవేంద్రనాథుని [illegible] [illegible], [illegible], యాత్మోక్షేపవన [illegible]రించి యత్యా[illegible]హము మొనరించెను. [illegible] [illegible] కుని హ[illegible] నెక్కి[illegible]గిన [illegible]ద్రవిణీతము [illegible]వేగమున బరుగువా[illegible], [illegible] చిమ్మచీకటిలో నదృశ్య మయ్యెను. ఆ భయం[illegible] [illegible]మున, నా [illegible]ంగలెమన [illegible] మున నా [illegible]ంగరాజ మెండేగెనో దేవేంద్రనాథు[illegible] దెలియలేదు.

అష్టమ ప్రకరణము

[illegible] మతిథిపూజలచే దనరారుచుండెడు దేవేంద్రనాథుని నిశాంతరాజ మెంతయును గాంతి దక్కి, [illegible] [illegible]యి యుండెను. నేడేయతిథి యు నా మందిరమును దనపాదరజోలేశమున [illegible]వన మొనరించియుండలేదు. వారి సత్కారప్రాప్తిం గోరి పరిచారక[illegible]ము ద్వారపార్శ్వముల వేచియుండలేదు. మహనీయు లగు నా యతిథిజనుల చరణపద్మములను స్పృశించు భాగ్యమునకై గృహకాంతలు నిరీక్షించియుండ లేదు. ఆ[illegible]మున మనుష్యసంచారమే లేదు. అయ్యది యొకా[illegible] నిర్జనకాంతారమువోలె భయంకరముగ జూపట్టుచుండెను. సముజ్జ్వలకాంతుల నీనెడు దీపశిఖలు నేడ[illegible]ములై విన్నఁబనమున మినుకుమినుక్కు మని మెఱయుచుండెను.

అట్లు రుద్రదత్తుని వీడ్కొల్పి, నిరపాయముగ నాతని స్వస్థలముఁజేర్పఁ బరమాత్మను బ్రార్థించుచు దేవేంద్రనాథుఁ డచ్చోటువాసి, యిలుచేరెను. అతఁ డందలి క్రిందియంతస్తును గడచి మీఁదియంతస్తునకుఁ బోయి, యందలి ప్రత్యేకగృహముఁ జొచ్చెను. గది మధ్యమునఁ జిన్నదివ్వె యొకటి వెలుఁగుచుండెను. దాని పార్శ్వ

[illegible] హేమకుమారుని [illegible] పడి [illegible]. అంతకావని [illegible] ప్రియ [illegible] ముష్టి [illegible] కడు [illegible] నుండెను.

[illegible] ద్రనాథుఁ [illegible] [illegible] వాళ్ళి, [illegible] సమాధిం జెందెను. [illegible] తనయుఁడై [illegible] సృష్టిఁ [illegible] నంకురించెను. నేత్రయుగ్మములు ప్రదీప్తము లయ్యెను. ఉన్నట్టుండి [illegible] దృశ్యమున సాక్షాత్కరించిన మహా [illegible] యని గ్రహించి, దేవేంద్ర నాథుఁ [illegible] సాష్టాంగదండప్రణామము లాచరించి, [illegible] చరణయుగళి నానందపరిలధారలచేఁ బరి [illegible] గావించెను.

[illegible] యోగి ప్రశాంతమనస్కుఁడై, దేవేంద్ర నాథునిఁ [illegible] బట్టి [illegible], "ప్రియభక్తుఁడా! శత్రువులకు మిత్రుఁడవగు నీకుఁ గష్టపరంపరలు [illegible] కాదు. అట్టివో [illegible] [illegible] కాలాంతరములను బొందవు. దుఃఖమును దుఃఖముగాఁ [illegible] కొంతటికి మతమగును. సంసార సాగరమునఁ [illegible], దరి గానకున్న వారి [illegible] సహజ ధర్మమే. [illegible] మదికాదు. నీవు దుఃఖస్వరూపము నానందభావమునఁ బూజింతువు. [illegible] మున, సుఖదుఃఖ [illegible] సందోహమున [illegible] సంచలనమును [illegible] బొందుచుండుట లేదు. కనుకనే [illegible] నిన్నుఁ గాలియవెట్టి [illegible] నీయట్టి దృఢసంకల్పునకు, అనంతలస్వాంతునకు సంసార మొక్క యల్పకాసారమే కాని మహాసాగరము మాత్రము కాఁజాలదు. వత్సా! నీవు రాజయోగివి. [illegible] నీశ్వరుఁడు నీ [illegible] యోగరహస్యము [illegible], పరితృప్తుఁ డయ్యెను. [illegible] డన్న నో [illegible] నిరతుఁడు. [illegible] [illegible] కలవు. కుమారా! [illegible] మట్టి విచారలేశము [illegible] యా హేమకుమారుని [illegible] తార్థ [illegible] యయియున్నది. [illegible] మైనది. దానికిఁ బ్రతిహతి లేదు. [illegible] ధ్వనమంది తొలఁగి యెప్పటికేని [illegible] ద్విజుల నీప్రపంచమున [illegible] సమర్థుఁ డగును" ఇట్లు సెలవిచ్చి [illegible] ధానుఁ డయ్యెను.

ఆపన్నగ్రస్తుఁడై, [illegible] నొంది, నిశ్చేష్టితుఁడై పడియున్న హేమ [illegible] కొంతవడి కిందుక [illegible], [illegible] సూచించెను [illegible] యోగి సెలవిచ్చినట్లు హేమకుమారుఁడు [illegible] యుండలేదు. [illegible] ప్రవత్తునిక్షిప్తము హేమకుమా [illegible] జీవునిగ నొనర్చియుండలేదు. దేవేంద్రనాథుఁ [illegible] సమీపించి, కూరుమండి గాయమును [illegible], [illegible] పాయకరము కాఁజాలదని గ్రహించెను. ఆ [illegible] ప్రదర్శన మచ్చటి జనసముదాయము నద్భు [illegible] జలనిధిం దేల్చెను.

దేవేంద్రనాథుఁడు శస్త్రచికిత్సయం [illegible] కుశలుఁ డగుటచే, నత్యంతావధానముతో మిక్కి [illegible] ముగఁ గుమారున కుచితచికిత్సల నొనర్ప సాగెను.

నవమప్రకరణము

అచిరకాలముననే హేమకుమారుని వ్రణ [illegible] ను. ఆతని దౌర్బల్యమును క్రమక్రమముగ [illegible] బలవృద్ధికరము లగు నాహారపదార్థములను [illegible] మన్నందున నతఁ డత్యంత [illegible] కాలములో, [illegible] మునఁ బుష్టశరీరుఁ డయ్యెను.

హేమకుమారుఁడు పరిపూర్ణారోగ్యవంతుఁ [illegible] నాతనివివాహమున కుచిత ప్రయత్నములఁ గా [illegible] దేవేంద్రనాథునకుఁ దప్పనిసరి యయ్యెను. యోగ్యు [illegible] వరుఁడు లభించునేని కాత్యాయనీకుమారికి [illegible] హ మొనర్చుటకు, దేవేంద్రనాథుఁడు [illegible] డయ్యెను. హేమకుమారున కింకను [illegible] బడలేదు. దేవేంద్రనాథుఁ [illegible], [illegible]

[illegible] ముస, [illegible] కనుక [illegible] దేవేంద్ర [illegible] మేశచంద్రుని [illegible] యక్షీవుతేముల [illegible] [illegible].

[illegible] పురవాసులు. [illegible] కాదు. ఆతఁ డాగర్భదరి [illegible] కాని [illegible] సేవ్యమానసమున మాత్రము [illegible]. [illegible] చంద్రున [illegible] 'ప్రేమపూర్ణ.' ఆ [illegible] నిశ్చయము [illegible] ప్రేమపూర్ణయే. ఆ కన్యకా రూపమును [illegible] స్వతస్సిద్ధముగ [illegible] డెను. కాని [illegible] పెండ్లియాడ [illegible] లేదు. [illegible] గారణ ముమేశచంద్రుని [illegible].

[illegible] దేవేంద్రనాథుఁ [illegible] కొకనాఁడు [illegible] మేశచంద్రుని గృహమున బసచేసెను. ఉమేశుని [illegible] ను ప్రీతిపూర్వకముగ స్వీకరించెను. సుకుమార [illegible] సేవల కృతాంజలియ [illegible] ప్రేమపూర్ణను గనుం [illegible] తన పుత్రికన్యకు [illegible] కాసాధుశీల నొసంగవల [illegible] యుమేశచంద్రుని బ్రార్థించెను. ఇవెల్ల నేక [illegible] టపట్టించెను; కాని యుమేశచంద్రుఁడు [illegible] వాదులను సమ్మతింపలేదు. ఐశ్వర్యనిధి యగు [illegible] దేవేంద్రనాథునకుఁ [illegible] యమ్మహనీయుని నుపచ [illegible] భాగ్యము తనకు [illegible] లేదనియు, నంతటి [illegible] ము [illegible] నోచుకొనలేదనియు [illegible] చంద్రుఁడు భావించుకొనెను. అందులకుఁ గారణ [illegible] లేకపోలేదు.

ఉమేశచంద్రుని పుత్త్రుఁడు పెక్కేండ్ల క్రిందటఁ [illegible] దేశాంతరము [illegible] యెను; కాని [illegible] మున [illegible] చిక్కియో యాత్మహత్య [illegible] కొని [illegible] మరణించెనట! [illegible] [illegible] జీవత్తో [illegible] ముమేశచంద్రునకుఁ దెల్పిరి. ఈ [illegible] చిన్నదివెనలు ప్రేమపూర్ణ యత్యంత [illegible] [illegible] యన్నపానములు [illegible] చిక్కి [illegible]. [illegible] దేవేంద్రనా [illegible] ప్రే [illegible], [illegible] [illegible].

అన [illegible] ప్రాణములను మాత్రము [illegible] ప్రేమపూర్ణ [illegible] ? [illegible] కే [illegible] లోకవాంఛ [illegible] నిలుపు. [illegible] శాంతి కలుగని [illegible] [illegible] ఉమేశ చంద్రుఁడు [illegible] నీసంగతిని దేవేంద్రనా [illegible] నకుఁ గష్టములో [illegible]. దేవేంద్రనాథుఁడు తన కరుణామయ [illegible] వృష్టిచే వారి హృదయ తాపమును [illegible] జల్లార్చి, యచ్చటనుండి పర లెను. అనంతరము హేమకుమారునకుఁ గష్టగతి సంప్రాప్త మగుటయు, [illegible] దేవేంద్రునివానస [illegible] విషయ ములనుండి [illegible] తనయుని చికిత్సయందే లగ్న [illegible] యుండసాగెను.

దశమప్రకరణము

హేమకుమారుఁడు స్వస్థము నొందినపిమ్మట, నాత నికిఁ గన్యక నిచ్చు విషయమునుగూర్చి సంప్రతించుటకై, పలుతావులనుండి పెక్కండ్రు రాయబారులు చనుదెంచి, దేవేంద్రనాథుని సందర్శింపఁ దొడఁగిరి. వరశుల్కముల క్రింద వేలకొలఁది స్వర్ణనిష్కముల రాసిపోయుటకుఁ గూడ ననేకులు సంసిద్ధులై యుండిరి; కాని దేవేంద్ర నాథుని యంతరంగమున కేదియు నొప్పిదముగ నుండ లేదు. ధనసంపన్నులతో వియ్యమందఁ గోరికగల దగుట చేత, నంబికాదేవి మగని యిష్టమునకుఁ బ్రతికూలముగఁ బ్రవర్తింపఁ [illegible] దైన, నాతని దృఢనిశ్చయము దెలియఁగఁ గోరి ప్రాణేశునితో నొకనాఁ డిట్లు సంభాషించెను.

అం—కుమారుని వివాహకాలము నింకను బొడిగింపఁ దలంచితిరి కాఁబోలును.

దే—అవును.

అం—ఉమేశచంద్రుని వియ్యము నుద్దేశించియే మీ రిట్లు తామసించుచుంటిరని యూహింతును.

దే—నిశ్చయము.

అం—[illegible] వినుమన్నాను.

దే—([illegible]) చెప్పుము—చెప్పుము; నీవు చెప్ప[illegible] దంపెదను [illegible] చెప్పుము.

అం—[illegible] వివాహమందుట [illegible] లోకమునా [illegible] భావించుమన్నారు.

దే—([illegible]) వారి [illegible] మనల [illegible] చేయుదురు?

అం—[illegible] ధనికులను [illegible] కొందరు మనము.

దే—ఆహా! [illegible] మనయెడ నిష్కారణమై పోగలదా?

అం—దేవా! కలవిందు, అదెట్లు?

దే—నీ కీర్తి [illegible] నీవల [illegible] నీవియ్యంకుని [illegible] సంపన్నునిగ జేయజాలనా?

అం—క్షమించుఁడు. మీ [illegible] పుత్రికను జూచివచ్చి దినమే నాయింట నా [illegible] వర్షము [illegible].

దే—నిజమే, [illegible]—

అం—అదియే మహానిష్ఠ [illegible] జనులు [illegible] పోయుచున్నారు.

దే—(క్రోధ ప్రకాశనయనములతో) [illegible]? [illegible] యమాయకులు [illegible] యజ్ఞాగ్రతము గా[illegible] కాగలవని నమ్ముచున్నావా? ఇట్టి భ్రాంతి వచనములు [illegible] నీ [illegible] సత్యము. పాపము! ముగ్ధ; నీవేమి తెలియగలవు?

ప్రక్కనున్న చిన్నయంత్రము కిటకిట ధ్వనిచేసి, వారి సంభాషణమున కంతరాయముఁ గల్గించెను. ఆసూచనను గ్రహించి యంబికాదేవి యటనుండి లేచిపోయెను. కొన్ని క్షణములలో గృహసేవకుఁడు—రామదాసు—దివ్యసుందరవిగ్రహుఁ డగు నూతనపురుషు నొక్కనిఁ గొనివచ్చి, దేవేంద్రనాథుని సమ్ముఖమున వదలిపోయెను. ఆ సౌందర్యమూర్తి యుమేశచంద్రుఁడని గుర్తించిన దేవేంద్రనాథుఁ డాశ్చర్యసంభ్రమ సమన్వితాంతరంగుఁడై పర్యంకమునుండి దిగ్గనలేచి, శీఘ్రోత్సాహముతో నాతని గాఢాలింగనమాచరించి, యుచితాసనాసీనునింజేసి, కుశలప్రశ్నము గావించెను.

దే—మీ రాకస్మికముగ [illegible] రింతు రని, యీ [illegible] సంపూర్ణకళలఁ [illegible] ప్రకాశహీనముగఁ [illegible]

ఉ—మీపవిత్ర [illegible] యు వెలువడజాలనను [illegible] భావా! హేమకుమారి [illegible]

దే—(సవిచారముగ) అయ్యో! [illegible] వటిపు వ్యాపించి మీ [illegible] బాధించెనా? ఈశ్వరానుగ్రహమున [illegible] విషమదశను గడచి, మీపవిత్ర [illegible] పాత్రుఁడగుచున్నాఁడు. మీ [illegible] మెంతవఱకు ఫలకారియైనదో [illegible]

ఉ—దేశాంతరగతుఁ డయియున్న [illegible] ప్రశ్నించుచుంటిరి కాఁబోలు. ప్రపంచ[illegible] ఖలుఁడు జీవన్మృతుఁడయి యున్నాఁడు.

దే—ఏమీ! జీవన్మృతుఁడా!

ఉ—చిత్తము. ఆ మానవాధముఁ [illegible] దాఁటిపోయియుండెనేని [illegible] నొక్క మెఱుఁగు దీపించియుండెడిది. [illegible] నృశంసుఁడు జీవన్మృతుఁడుగాక మఱేమి!

దే—మీరు మీకుమారునిఁగూర్చియే పలవి[illegible] కదా?

ఉ—ఔను. ఎవనిఁ బ్రాణాధికునిగ భావించు[illegible] యే జీవనప్రియుని వ్యథోపశమనార్థ మీ [illegible] ములకు లోనైతిరో, యా హేమకుమారుని [illegible] నిగఁ జేసిన నికృష్టునిగూర్చి, ఖలుఁడని, [illegible] డని, జీవన్మృతుఁడని—మఱేమని చెప్పవలెనో [illegible] దోఁపకున్నది.

దే—(జీవ్వవడి) ఆహా! ఆతఁడే, [illegible] కుమారుఁ డాతఁడే!

ఉ—(ఖిన్నుఁడై) మహాభాగా! అవివయమై [illegible] విచారము కలుగుచున్నది. మీ [illegible] చుటకు నే నెంతమాత్రమును దగను. [illegible] గుమారుఁడని చెప్పుకొనుటకు లజ్జింపవలసి [illegible]

[illegible]మము] [illegible] నేను విన్నవింపఁ [illegible] మహాభాగా! [illegible] [illegible] వాని [illegible] [illegible] [illegible] మాన్పును. [illegible] [illegible] బాపుమన్నవి. [illegible]! [illegible] [illegible] ప్రసాదించెదా?

[illegible] (డై) [illegible]! మీ పవిత్రహృద[illegible] [illegible] సమానమే. మీరు [illegible] [illegible] సృష్టిఁ జూడఁగంటిరి. [illegible] మహిమాన్వితమగు [illegible] మహా[illegible] మీబోంట్లకుఁదక్క నెవ్వరికి సాధ్యము? [illegible] పాషాణహృదయముగూడ నవనీతము [illegible] గరఁగిపోవుటకు మీ [illegible] దృష్టి [illegible] గాక [illegible] కారణము కాఁగలదు. [illegible]! పవిత్రవంతమైన [illegible] లోకము నెంతె సత్వర [illegible] పావనము [illegible]. ఆ యమూల్య [illegible] సన్నిధల సమానవ్యాప్తి నొందించు మహా[illegible] మాననీయుఁడుకదా?

[illegible] మెచ్చుల లేదు. మీ హృదయకల్హారముసఁ [illegible] మృతము ప్రాప్తిభవించియుండనిచో మీ రిట్లు [illegible] యుండినన్వేల యనుదించియుందురు? మీ [illegible] యందు మాత్ర మనురాగము లేదని [illegible] రవఁగలగు? లేకుండెనచో నాతఁడు నా [illegible] నాలించుటయు, దానిఁ బాలించుటయు [illegible] మిమ్ములోకించియుండుటయు, సంభవమై [illegible]దుకదా?

—అయ్యో! ఆ పాషండునిగూర్చి తలఁచుకొలఁది [illegible] ఛిన్నాభిన్న మగుచున్నది. అందులకు నేను [illegible] గోరఁదలఁచి యుండలేదు. మహాత్మా! [illegible] శుచితమని తోఁచిన దండనము, మీరాగ్రహారు [illegible] విధింపుఁడు. నాకు నది పరమసమ్మతము. అట్లు [illegible] గాని నా హృదయద్రుమము సలమికొని [illegible]ంచుచుండెడు ఖేదలతిక నను బాయఁజాలదు.

దే—([illegible]) మీరు మీ [illegible] విధింప నా కాదేశించుచున్నారా? అయ్యో! దానిని [illegible] నాకు [illegible]! నేను విధించెడు [illegible] మీపుత్రుఁ [illegible] మంచియు [illegible] బంధమునకు [illegible], [illegible] తల్పలముఁ [illegible] యుండును.

ఉ—[illegible]. మీ [illegible] మహా [illegible] పంక [illegible] నాకుఁ [illegible]. ఆదుర్మదుఁ [illegible] దరిఁజేరరాదు.

దే—మీ [illegible]ంచితిరి కాన, దాని నెంతమాత్రమును నే నతిక్రమింపఁజాలను. నేనేమి విధించినను మీరు నా [illegible] యవసరము. నా ద్వితీయ తనయ కాత్యాయని రుద్రదత్తునిఁ జెందును. నే నాకన్యచే, ఆ వీరు నిబంధించి యాతని నీక్షణమే కడలేని సంసార సముద్రమునఁ ద్రోయఁ గృతసంకల్పుఁడ నైతిని. మీ సుతున కుచితమగు దండనమిదియే. దీని కాతఁడు [illegible] తీరవలెను. ఇది యీశ్వరాదేశము.

ఉమేశచంద్రుని హృదయాంతరాళమున నెట్టి భావములుప్పన్న మయ్యెనో—అద్భుతమో, భయమో, సంభ్రమమో, సంతోషమో, మఱేమియో—తోఁపదు. తోడనే యాతని నయనారవిందములనుండి సలిలకణములు కొన్ని జలజల రాలెను. అవి యానందాశ్రువులో దుఃఖబాష్పములో [illegible] లేదు. దేవేంద్రనాథుని యమృతమయ వాక్యజాలమున కాతఁడేమియు నుడువ సాహసింపలేక, యనేక నిమిషములకాల [illegible] మౌనభావమున నుండి, యనంతర మిట్లనెను.

"తమపై కర్కశశిలావృష్టిఁ గురియించుచున్నను, వృక్షరాజములు సౌమ్యభావమునఁ దుష్టమానవులకు మనోహరామృతఫలములనే యొసంగుచున్నవి. ఆహా! ప్రపంచమున సజ్జనులచర్య మీచందమున నొప్పారుచుండు ననుటకు, మిముబోలు మహనీయుల సుచారిత్రములే యాదర్శప్రాయములు."

హేమకుమారునకుఁ బ్రేమపూర్ణ వర్తించుటలో నుమేశచంద్రుఁడు వెనుదీయ సాహసింపలేదు. యుక్తసమయమునఁ బ్రేమపూర్ణా హేమకుమారులకును, కాత్యాయనీ రుద్రదత్తులకును విభవాభిరామముగ వివాహము జరిగినది.

ముంగపూడి వేంకటశర్మ

నగు మొగంబునందు వ్యాపనాభిలీలలు
మొనయ్యానందు నాణెము త్రియ
కేలను నెమిలిపించె మలరా రార నా
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ !

చేత వెన్నముద్ద చెన్ను మీరుచు నుండ
కేతనమ్ము చెంగలించు చుండ
చేతముల్లసిల్ల చిందులాడుచు రార
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ !

మోముదమ్మిమీద ముంగురుల్ ముసరంగ
మోవిసీమ మురళి ముద్దులొలుక
నాదిపాడరా యొయ్యారంబుగా నిల్చి
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ !

రావిరేక నొసల రంగార, పులిగోరు
పతక మురమునందు భాసిలంగ
చెవుల మద్దికాయ కవ చెలంగగ రార
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ !

ఘల్లుఘల్లు కాళ్ల గజ్జె లందెలు మ్రోయ
కంకణాలు కేలు గవను మొరయ
పరుగు పరుగువచ్చి బంగారుముద్దీర
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ !

నిద్దమైన చెక్కుటద్దాలు మెరయంగ
చిగురుమోవి కెంపు చెలువులీన
ముదముమీర చిన్ని ముద్దిచ్చిపోర నా
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ !

కన్నె ... గాక్ష
... లు పట్టి
... యున్నా ...
ముద్దుకృష్ణ.
... తల్లి ... వ్వడా ...
... చేతులు చాచి
... కన్నులజూ ...
ముద్దుకృష్ణ !
... నందమున ...
రంజిలంగ
వేషంబుజూపుచు
ముద్దుకృష్ణ !
... పుమేని
... పిక్కటిల్ల
... మూ ... క్తి జూపి ...
... ద్దకృష్ణ !
... తో ముగిత్తు
తేన లిత్తు
... యిలం బిత్తర
... ద్దకృష్ణ !
... ప్రియ రా ...
... ర
... ంద రా రార
... ద్దకృష్ణ !

నవీన నాగరిక శిఖామణి

నాకిలాం అప్పలబ్రహ్మశాస్త్రి గారు

... జన్మస్థలం గోదావరిజిల్లా ... అగ్రహారం. ఇంటిపేరు ... తండ్రిగారు, రామా ... రాజమహేంద్రవరం మునసబు గుమాస్తాగాని చేసి రిటైరైనాడు. ఉద్యోగం చేసే కాలంలోనే మనకొండ ... రాజమండ్రి వీరేశలింగం హైస్కూలు ... వరకు చదువుతున్నాడు. ప్రతిక్లాసు ... మూడుసార్లు దండయాత్రలు కొట్టినా ... తేనేం 9 వ క్లాసులోకి వచ్చానని ... గర్వం ప్రబలింది. అప్పుడు అయ్య ... కట్టు బొట్టు బొట్టులలో మార్పు కలిగింది. ... వెనక పిలకపుంచుకొని ముందు వసా ... యించుకున్నవాడు. ఇప్పుడో, వెనక ... పోయి ముందుకు దూకింది. అంటే ... లేదు. క్రాపింగ్‌గా మారింది. క్రాపింగు ... మరి యేక్రాపింగు అనుకున్నారు! బెంగాలి ... సరే! ఇంక కట్టు పూర్వము బట్ట వార ... పెట్టినా పెద్దమనిషికొడుకులాగానే కన ... వాడు. ఇప్పుడు, గూడకట్టులోకి దిగాడు. ... తీసివేసి ఫేసుపౌడరు అతికిస్తున్నాడు. ... వేషం మారినట్టే గుణములుగూడ మా ... వచ్చాయి. ప్రొద్దున లేవంగానే కాఫీ సీళ్లు తగలాలి. ... కడుపులో ... ఖారాకిల్లీ ... లో నుంచుకోనటం, ... సిగరెట్టు వెలిగించడం, నలుగురినీ పోగుచేయడం, వాళ్లతో ... తాఖానీ వేయడం; ఇన్నీ సాగించాడు. ఈ మన చదువుకు తోడు పోల ... యమేడలో మంచిగాలివచ్చుటకు ... మీద వచ్చేపోయేవా రందరు కనబడుటకు వీలైనగది పుచ్చుకొన్నాడు.

రామారావుగారు పింఛను పుచ్చుకోంగానే భార్యతో స్వగ్రామంకు బైలుదేరాడు. ఆయనకి కొండలరావొక్కడే కొడుకు. ఆయనకూ 15 ఎకరాల పల్లం వుంది. సంవత్సరంకు 1500 రూపాయీలకు తక్కువ లేకుండా వస్తుంది. పింఛను డబ్బులు నెలకి 30 రూపాయీలు తీస్తున్నాడు.

రామారావుగారు రాజమండ్రి నుంచి కాపురము ఎత్తెయ్యగానే కొండలరావు హోటల్లో ప్రవేశించాడు. పూర్వం తండ్రిభయమన్నా వుండేది. ఇప్పుడో! అసలు స్కూలులో చదువుతున్నాడని పేరు. కాని, ఒకరోజు వెడ్తే వెడ్తాడు, 10 రోజులు ఫ్రెంచిలీవ్ పెస్తాడు. ఇలా గడచిపోతూవుండగా మిడ్‌టరం

చేసేవాడికి [illegible] వస్తాయా అలాగే మన కొం[illegible]డలరావుకు [illegible] పెట్టెలోను [illegible]

మార్కే!

రోజులు గడుస్తున్న [illegible] అవుతున్నవి. [illegible] నాలుగు [illegible] నాలుగు [illegible], [illegible] న్న ఇన్ కమ్ టాక్స్ [illegible] తయారుకావటం [illegible] నాలుగు [illegible]. కాని, వీటన్నిటికి [illegible] క్కడిది అని మీరు అడుగుతారేమో! పుస్తకములు కొనుక్కుంటానని, బట్టలు చినిగిపోయినయి, కొనుక్కోవాలనని మిషలుపెట్టి వారమున కొకతూరినను తండ్రికి వ్రాసేవాడు. తండ్రి అమాయకం ముండావాడు అవటం చేత కొడుకు [illegible]. యే., బి. యల్. ప్యాసు చేసి తననెత్తిమీద ఒరిగిస్తాడేమో అని ప్రత్తరం అందిన వెంటనే మారుమాటాడక మనీ యార్డరు చేస్తూవుండేవాడు.

ఇల్లా వుంటూవుండగా సాలుసరి పరీక్షలు [illegible]డచినవి. వేసంకాలం శెలవులు ఇచ్చారు [illegible]ండలరావుకు. శెలవులలో ఇంటికివెళ్ళగానే [illegible]రుగుపొరుగు వుండే అయ్యలు, అమ్మలక్క[illegible], ఈనవీన పురుషుణ్ణిచూచి ఆశ్చర్యపడ్డారు. [illegible]దు చేత! కొండలరావు తలనుంచి కాళ్లవరకు పూర్తిగా [illegible] అయిందని.

[illegible] వచ్చినాఅని [illegible] తర్వాత [illegible] తీసుకొని బయలు[illegible] కొండల[illegible] మండ్రికి. వెళ్లినతర్వాత [illegible] కొండలరావు [illegible] ప్యాస్ లిస్టులో [illegible] నా గోదావరం[illegible], స్నేహితుల [illegible]

అంతట, [illegible] రాజమండ్రిలో [illegible]గావుంటుంది. [illegible] [illegible] బుద్ధిపుట్టింది. [illegible] [illegible] పడ్డంత [illegible] మెడ్రాసుమీదికిపో[illegible] బుద్ధి. అంత[illegible] కార్డురాశాడు. [illegible]? రాజమండ్రి[illegible] [illegible] అందరు [illegible] చెప్పడం లేదని[illegible] పట్నంలో చాలా శ్రద్ధగా చెప్తారు[illegible] తాను చెన్నపట్నం[illegible] వెళ్లాలని బద్ధ[illegible] వున్నాననిన్నీ.

తండ్రిగారి [illegible] నుంచి జవా[illegible] ముందే కొండలరావు చెన్నపట్నం[illegible] [illegible]. ట్రిప్లికేనులో తులసింగపెరుమా[illegible] [illegible]వ నెంబరులో [illegible]మీద ఎత్త[illegible] [illegible]తో వున్న ఒక [illegible] 20 రూ[illegible] [illegible] తీసుకున్నాడు. పట్నంప్ర[illegible] [illegible], క్రొత్తవాడు గనుక వినోదము[illegible] [illegible] చూస్తూవుండేటప్పటికి నా[illegible] సరిపోయింది. [illegible] [illegible], బ[illegible] లకు, డాన్సింగుపార్టీలకు, డ్రామా[illegible]

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఒక [illegible] కొండల[illegible] [illegible] తెక్క[illegible]చుకుంటే [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]! [illegible] తండ్రికి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. చివరకి [illegible] లేకుండానే రాజమండ్రివరకు [illegible] [illegible] చేసుకొని ట్రావెలింగ బెడ్డింగులతో రాత్రి 9 గంటలు [illegible] సెంట్రలుస్టేషనుకు [illegible]డు.

చెన్నపట్నం సెంట్రలుస్టేషనులో ఒక [illegible]. ప్లాట్ ఫారంమీదికి వెళ్లవలెనంటే [illegible] టిక్కట్టు కొనవక్కరలేదు. ఆటిక్కట్[illegible] [illegible] చేతుల్లో అరణాపారేస్తే వాళ్లు [illegible] క్రింద నుక్కలై మన మూట, [illegible] మొయ్యము [illegible] మోస్తారు. మన [illegible]రావు ఆపద్ధతినిబట్టి ఒక రెండుకాలణా[illegible] వాడి మొహాన పారేసి లోపలికివెళ్లి [illegible]క్లాసు కంపార్టుమెంటులో ఎక్కాడు. 9-45కు కదిలింది. గూడూరుస్టేషనులో [illegible]. ఎల్లా తప్పించుకోవడం అని మన [illegible]రావుకు పెద్దశంక పట్టుకుంది. ఎలా[illegible] [illegible] ఈవుద్దేశం సంకల్పించుకున్నాడు.

[illegible] [illegible] [illegible]లోను [illegible] చేస్తారేమో అని [illegible]. [illegible] [illegible] కాళ్లు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]లు [illegible] [illegible] 3గంటలు [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] చేస్తున్నారు. [illegible] [illegible] [illegible] ఒక [illegible] [illegible] [illegible] లేపినాడు. అప్పుడు [illegible] ఈక్రింది సంభాషణ జరిగింది.

కొం:—ఏమిటది, నన్ను లేపుతావ్! నీకేం బుద్ధిలేదా!

టి:—ఎన్ను [illegible] వల్ల తెరియాదు (నాకు తెలుగు సరిగా [illegible]యదు) ఇంగ్లీషు సొల్లు (ఇంగ్లీషులో [illegible])

కొం:—ఛీ! పో! [illegible] ముండాకొడుకా! నీకు ఈ [illegible] ఎవరిచ్చారా!

టి:—నీటిక్కట్టు [illegible] ఇరికింది అయ్యా! ఇందకి తీసుకొం[illegible]

కొం:—నా టిక్కట్టు ట్రావిలింగ బాక్సులో పెట్టాను. [illegible] సేపుండిరా, ఇప్పుడు లేదు. నేను [illegible] నిద్రలోవుంటే నువ్వు లేపడాని [illegible]? ఇప్పుడు నీమీద కేసుపెడ్తా. కబర్దార్! అని చెంపమీద నాలుగుటపాకాయలు పేల్చినాడు.

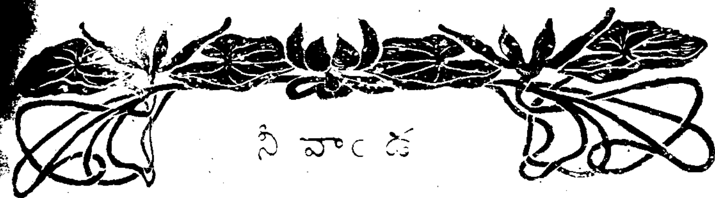
...పెట్టె కట్టించారును మంచిచెప్పు ... రాజమండ్రికి 11½ గంటలకు ప్రవే...
...తో ... ... బండిమీద వేశారును 11 గంటల...
చారు.

"నా టిక్కెట్టు ట్రంకు బాక్సులో పెట్టాను. కొంచెం సేపుండిరా............"

ఈగండం గడిచి పిండం బైటపడ్డదన్న ... సంతోషపడ్డాడు కొండలరావు.

బెజవాడలో 9½ గంటలకు దిగి దిగంగానే పెట్టెతో ఎదురుగావున్న హోటలులోకి భోజనం చేయడానికి వెళ్లాడు కొండలరావు. ఇక్కడ కూడ ఆ సాంబారు మెతుకులే ఎదురుగా వచ్చాయి. ఎల్లాగో ఆ నాలుగు మెతుకులు నోట్లో వేసుకొని ఇటుఅటు షికారు చేసేటప్పటికి 12 గంటలు వేశారు. అన్ని రైళ్లు వెళ్లినవి. టిక్కెట్టుకు తెక్కర్లంతా వెళ్లారు. పెట్టె హోటలులోనే వుంచి వూళ్లోకి ఒకసారి షికారుకు వెళ్లాడు కొండలరావు. వూరంతా దిమ్మ తిరిగి సాయంకాలం 6 గంటల బండిమీద

ఇంటికి వెళ్లంగానే తండ్రిగారు ...కి ప్రవేశించారని తెలిసి కొంచెం నే...రించాడు. 11 రోజులు అయిపోయిన స్తిమితముగా ఒకనాడు కూర్చుని ఖర్చు చేసినదంతా లెక్కా డొక్కా కునేసరికి 3000 రూపాయలకు కొద్దో ఎక్కువైనట్లు తేలింది. అప్పుడుఅయ్యగా ...యించి వృథాగా ఖర్చు చేస్తున్నామని ...కొన్నారు. ఆ 3000 రూపాయిలు అ... ఎకరాలమ్మి తక్కిన 12 ఎకరాలైనా చేసికొందామని, ఇంకబుద్ధివచ్చింది ఏదో ...నే వుండి వ్యవసాయం చేసుకుందామని ...కున్నాడు.



నీ వాఁడ

...ప్రసాదరావు, ... గార్లు

మంరానేల ... మోహన, ఉపమైన ...ముకలిమి
వినిపింపరానేల ...మలరినాంచిత, ప్రాంచితంబైన ...
చదివింపరా వేల ...త్రసంతతినేఁడు, నా...ంబున గావ్యసంతతులను
నాటగారానేల ...వ్యభావంబుల, దళి...కవులఁ ...త్తంబులందు
పూర్వ...లు ...ంపఁ బోయెదేల? నా...లవాకిటను నిల్వరాదె? బాల!
ఊర్మి...ల నూఁగెదేల? నాదు ...నాగ్రమున నూఁగరాదె ...ల.

త్వన్మనోహర గ...నావాప్తి మధుర, లలితమకరంద ధారావిలాసములను
మోహవార్ధిధి ...మది మునిఁగితేలు, నుద్ధరింపుము నన్ను, కేలూఁతయొసఁగి.
తేనలొల్కెడి ...లొను కలిమి, తోయజోద్భవునానతి డాయనాము;
లోకమెల్లను ...వాకొనంగ, బాల! నీనేర్పు ...పు మే నోలలాడ.

౩. నీకడగంటిచూపు ...ణీ! కలుగక మహనీయసౌఖ్యముల్
...కురు; త్వన్మ...సరసీజని...స్యము ...
కాకె...చి ...మఖండముదంబున నూ...! నీ
కే కల...క్తి; ...యనేలు; భవత్ప్రియ...ర్తివిక నరుక.

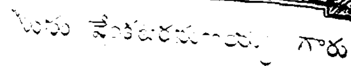
౪. తో...లిమ్మ...న్న నేనడుగలేదు, జిలుగువలిపమ్ము లిమ్మని కలఁచలేదు
దివ్యరత్నంబు ...మ బాధింపలేదు, కలికి! ఒం...ము కోర నీవలపుదక్క.

౫. నీదుసఖ్యంబె ...కముగాఁ దలంచి, నమ్మియుంటినిగాని లవమ్ముగూడ
సంశయించియెఱుఁగ; నన్నన్యనంబు, ...లియ జాలవె? చాన; నిశ్చలమెసుమ్ము.

౬. నీకారుణ్య...సా...లలో నే నీదుదుక నిత్యముక
రాకాపూర్ణిమ...మినీధవళ సాంద్రచ్ఛాయలం ...దుదుక
...కినాట్యవిలో...త్సుకుండనై నీహారపుక జల్లులో
మూకీభూతుఁడ...చునిల్చెదను; పూవుంబోఁడి! నీచెంగటక.

౭. అంతరంగమ్ము...లి హర్మ్యములను, గూలఁద్రోసెదె? చెప్పుమా! జాలిమాలి
...లివియోగ... సహింపఁగలనా! ఇంచుకంతైన యోజింపవేల బాల!

క్రోధన - భాద్రపద



కల్యాణి

[illegible] వేంకటరమణయ్య గారు

౧

రాత్రి [illegible] ఘంటలు [illegible]యుండెను. [illegible] గ్రహములన్ని [illegible] సూర్యాస్తమయ కాలమును [illegible] లెప్పుడు నిరాటంకముగ [illegible] చంద్రుని జాడయే లేకుండెను. [illegible] మినుకుమినుకు మని మెఱయుచుండెను. [illegible] మువారికే నియమింపబడిన దీపములు [illegible] బోలె వెలుగుచుండెను. [illegible] నగరబహిర్భాగమునందుగల [illegible] సంపద యధికముగ నుండెను. ఇట్టి [illegible] వయస్సుగల [illegible] నగరమును ప్రవేశించుచుండెను. [illegible] నీలమై [illegible] నుండును. [illegible] గమ్ము [illegible] పానము చేయుటచేత నాతఁడు [illegible]యుండెను. [illegible] లేమియు, దస్సి [illegible] ఈ నేమో యను భయము [illegible] వానివలె [illegible] లెప్పుడును [illegible] గ్రామమున [illegible] స్మృతి ప్రాంగణమును చేరుకొనెను. [illegible] బాలుఁడు "విలాసా! ఇంతవఱకు [illegible] నొక [illegible]కేదు కదా!" [illegible] "లేదు" అని యస్పష్టముగ [illegible] తనతోఁ జేరి [illegible]కొనెను. [illegible]

పిదప గడితేలుపు తెఱచుకొని పరు లెవ్వరు [illegible] గతిని [illegible] తనగది కెదురుగనున్న [illegible] జలుకుకొ[illegible] దళ్ళుబడిన తా[illegible] కాటుంచి [illegible] నసారాను దాటి [illegible] యొక్క [illegible] దలుపు తెఱచెను.

అది యొక యౌషధాగారము. [illegible] గలదియు, [illegible]ములు నగు నౌషధము [illegible] భద్రముగా [illegible]బడెను. ఆ గదియం[illegible] దానిపై [illegible] గల ద్రావకములతో [illegible] సీసాలును గలవు. ఆబల్లకుఁ బ్రక్క నొకచో [illegible] అందును [illegible] మందుసీసాలును, [illegible] పొట్లములును [illegible] శస్త్రవైద్యమున కుపయోగి[illegible] లును గలవు. క్రిందఁ గొన్ని ఖల్వములలో [illegible] బడిన యౌషధ[illegible]ములు గలవు. విలాసుఁ[illegible] [illegible] వెలుగు[illegible] బరికించెను. ఒకగోడకుఁ [illegible] చిన్నదీపము వెలుగుచుండెను గాని [illegible] కాంతియు లేదు. విలాసుఁడు తొందరతో [illegible] మూసి దీపువాను దెచ్చి యందుఁ గల చూర్ణ[illegible] కించుచుండెను. వేఱువేఱు స్థలంబులనుండి [illegible] ములను దీసి వాని పైఁగల పేరులం జదివి [illegible] కాలోచించి, [illegible] దీపమునొద్ద వాని పైఁగల [illegible] జదివి బల్లపై [illegible] పొట్లముల నుంచి [illegible] [illegible]చుండెను. హఠ్యను [illegible] వాని చేతులు కంపింపఁ దొడంగెను. ఆతని [illegible] డెను. పానము [illegible] నాతఁ డొకపరి [illegible] [illegible] చేతికిఁ [illegible] యొకగాజుసీసా [illegible] నందుండి ద్రావ[illegible] జాకిపోయెను. అప్పు [illegible]

[illegible]చెను. అప్పు డొకసారి [illegible] [illegible] పొట్లములను [illegible] [illegible] నిరయముచేసి యొకపొట్లములు [illegible] [illegible], మఱియొక [illegible] [illegible] మామూలుగా [illegible] [illegible] పొట్లములపై [illegible]

[illegible] 'చలనోప్పికి మం' [illegible]యు, [illegible] 'విషద్రవ్య' మని యును [illegible]గలవు. [illegible] విలాసు[illegible] సంతోషముతో "ఆహా! [illegible] ప్రయత్నము నేఁడు సఫల[illegible] [illegible] జగన్నాథునకుఁ చలనోప్పి [illegible]నుగదా! ఆ సమయమున నియ్యది [illegible] యని, నేను మార్చిన యీ [illegible]. [illegible] మోహనునివలె [illegible] ధనము నపహరించెదు. ఇంక [illegible]" అని పలుకుచుండెను. ఇంత [illegible] మఱచియుండెను. ఇంత [illegible] యధికమయ్యెనని తెలిసికొని [illegible] [illegible] యౌషధముల నచితస్థలముల నుంచి [illegible] నలుపరికిఁబోయెను. సంతోషాతిశయ [illegible] నాగదియందు మఱచిన [illegible]లేదు.

౨

వాసుదేవరావుగారు రామతీర్థనివాసులు. విశేష[illegible]. మఱియుఁ బ్రఖ్యాతివహించిన వైద్యులు. [illegible] ఇప్పటివారివలె స్వార్థముగ[illegible] [illegible] వారు కారు. పరోపకారమునకై సర్వదా [illegible]. బీదవారైననేమి, శ్రీమంతులైననేమి [illegible]గ్రహింపకరోగుల [illegible] ధనములనిచ్చుచుందురు. ఆచుట్టుప్రక్కల [illegible] లారతిని భగవంతునిగ భావించుచుందురు. [illegible] నిచ్చిన [illegible] ఇట్టిసత్పురుషులకుఁ [illegible]

పదునాల్గు వత్సరముల [illegible] లక్ష్మీవలెఁ బ్రకాశించుచు, సకల [illegible] సుపుత్రుని [illegible] గాంచి [illegible] యను [illegible]ను. [illegible] లేనిమేనల్లుని-విలాసుని- [illegible] [illegible]. వానికిఁ గల్యాణి నిచ్చి వివాహము [illegible] యింటివానిగఁ [illegible] జేరి గాని మందుగీడు విలాసుని కాపాడేయదృష్టము లేకపోయెను. విలాసుఁడు విలాసవంతుఁడై యిమువుమాని, సురాపానముఁ జేయుటు గాలముగడపుట చూచి వాసుదేవరావుగారు స్వప్రయత్నమును మానుకొనిరి. వాసుదేవరావుగారికి మేనల్లునకేకాక తల్లిదండ్రులు లేనిబాలుని బంధుకోటిలోని వానిని, మోహనుని బెంచి పెద్దవానిని జేసెను. ఆ[illegible] రావుగారి [illegible]ప్రాణమై మెలఁగుచుండెను. [illegible] గారు తమ యభిమానవిద్య యగు వైద్యమున నీబాలుని [illegible] వానిని జేసి తమపైఁగల సగముభారము [illegible] బాలునిపై నుంచిరి. ఆబాలుఁడా యింటివారికే కాక చుట్టుప్రక్కలనున్న జనులకుఁగూడఁ బ్రేమాస్పదుఁడని నోక్కి చెప్పవచ్చును. సద్గుణవంతునిఁ బొగడనివా రెవ్వరుందురు?

మోహనుఁడు పదునెనిమిదివత్సరముల యీడుగల సౌందర్యవంతుఁడు; [illegible]. అందుచేతనే భగవం[illegible] తుఁడు సమవమోహనుఁడగు కల్యాణీమోహనుల నన్యోన్యముఁ బ్రేమించుకొనునట్లు చేసెను. అది యేమిచిత్రమో కాని వారిరువురును శరీరమాత్రమున భిన్నులు కాని హృదయమాయిరువురి కొక్కటియే. అంకురించిన వీరి యన్యోన్యానురాగ మెప్పుడు ఫలించునోయని వీరు వితర్కించుకొనుచుండిరి.

మోహనుఁడు [illegible]వంతుఁడ బిడ్డఁడైయైనను [illegible] దురదృష్టవశమునఁ [illegible] దండ్రులతోఁ గూడ ధనమును గోలుపోయెను. తన కొకప్రేలు విడిచిన మేనమామయగు జగన్నాథుఁడన్యాయముగ నతనిసొత్తుపహరించెను. 'పాపమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము వెంటనేయగు' నను లోకోక్తి చొప్పున నచిరకాలముననే వాని దారాపుత్రులు మరణించిరి. ఇట్లయ్యును, లోభియగు నా మూర్ఖుఁడు ధనమును మోహనున కీయలేదు. దిక్కులేని యీ

బాలుడుగూడ సంపూర్ణముగ్గూర్యమే నివరణింపలేక యుం డినగాని భగవంతుడు బాలుని రక్షించుటకే నాతని కిట్టి బుద్ధి పుట్టించెను.

విలాసుడు జాన్సారి సమీపమునకు వచ్చి పతిబాలుడు జాన్సారి నంబించి యెమ వపహ రింపబంచి యనేకములగు నమ్మగజలను బన్నెను. విలా సుడు కొంకపటి తన వివాహమునుగూర్చి మేనమామ నడుగ నాతడు "నాన్నా! నీవు నీభార్యను బోషింప సమర్థుడ వేని నీకు గల్యాణి నీయనడ్డు"నని పలికెను. తన సామ ర్థ్యమును వాజ్మాత్రముగాక క్రియారూపమున మామ కుం దెలుపంగోరి ధనసంపాదనముకై యనేకశ్రమలు పాటుపడుచుండెను. తాను గల్యాణితో వివాహమైనక్కై యెప్పుడు కూర్చుండునో యని యాలోచించు చుండెను; లీలోద్యానమున నాబాలికతోంగూడ మందమలయా నిల ముల నెప్పుడు సేవింతునో యని యువ్విళ్లూరు చుండెను. పాప, విమూఢుడు కల్యాణీ మోహనుల యన్యోన్యా నురాగము నింతకైనం దెలిసికొనకుండెను. ఆహా! ఎంతటి వెఱ్ఱి? వేశలనుసుము మన్నని బడపనుసంగతి నితడు గ్రహింపలేడు.

3

సాయంసమయము ఐదుగంటలకాల మైనది. వాసు దేవరావుగారియింటికి వెనుకం గల లీలోద్యానమునం

గల్యాణి విలాసార్థమై తాను వేం చేమంతి, చెంగల్వ, సన్నజాజి, మల్లె పోయుచుండెను. తోటకాపు ప్రతిమాటమన్నను బాలిక తనపని వెనుకనుండి మోహనుడువచ్చి యా లను మూసెను. అది యెవ్వరో కల్యా వుము. కొంగవలె వెనుకనుండి పట్టు అనెను.

మోహ—కల్యాణీ! నిన్నుం జూచిన హృదయమును దొంగిలిన నీవే దొం

కల్యా—మోహనా! నీరూపమున జేసి నాచేతమును హరించిన నీవు

మోహ—బాలవయ్య నీబుద్ధి యప్ర చేతులుదీసి బాలికముఖమును జూచి ముఖ మీదినమునం గొంచెము వాడి కారణము చెప్పవచ్చునా!

కల్యా—మోహనా! నీకుం జెప్పందగని గలదు? నాప్రాణముగ భావింప న న్నన్యథా తలంచుట యెఱింగి నా దక్కియుండునే మో!

మోహ—అయ్యో! న న్నట్టి కఠినహృద చుంటివా! [మోహనుని కనుకొలుకుల బిందువులు రాలెను. ...లై పోయెను.]]

కల్యా—నేను ని స్నే... చుంటినో నీవ యెఱుంగు మోహనా! నీకు నాయం ప్రేమగలదని యెన్ని నను నా మనస్సాక్షియు దలేను. నీ నా హృ స్వాస్థ్యముం గలుగజే

మోహ—ప్రేయసీ! ఇంక వవేల? పాపశకలాపూర్ణ ద్రుండు సాక్షిగాం దెలి మన్నాను. నాను నీయం ముగు ప్రేమకలదు.

ఇంతలో వెనుకనుండి మోహనుడువచ్చి యాబాలికయొక్క కన్నులను మూసెను.

...వము]

...లను. ...... గోష్ఠ ...! ...... గల ప్రేమ ...... నీ ......

...... శ్రీరామచంద్రుని ...స్యమన్నా ......

...యం దే) నాకు ...కలదు. నీ ...నే పుట్టినది. ఏ నా ...ఈ భగవంతుడు విశ్వజనీనుండై ...డై నాయం దనుకంపమున బ్రేమం జూపి ...మను స్వాస్థ్యమును గలుగంజేసెనో, ఏ ...డు సదా నా హృదయసీమయందు ..., ఆభగవంతు నీ కుసుమమాలికతోం ...నా కృతజ్ఞతను వెల్లడించుకొందును. [అని ...గల మాలికను ... మోహనునికంఠము ...చెను. మోహనుం డానందపరవశుండై నోట ...చేష్టదక్కియుండెను.]

* * * *

...ప్యంచపరాంబుధిం బ్రవేశించుచుండెను. ...హమునకుం బోవ నుంకించుచు ...! సాయంకాల మైనది. నే నింటికిం బోవ ...ద్రుడు లనుమానింతురు. కాన నా కనుజ్ఞ ...మోహనునితోం బలికి రెండడుగు లరిగి ...వచ్చి, "చెప్పమఱచితిని. అమ్మకుం గొంచెము ...వచ్చినట్లు తెలిసికొంటిని. ఆమె తనబాధను ...మ ముఖవైవర్ణ్య మాబాధను జెప్పకయే చెప్పు ...గాన నేనైన నొకమందు భద్రముచేసికొని ...మంచిది" అని మృదువుగం బలికెను. అంత ...డు "అటులనా! మన కిప్పుడవచ్చిన మందుల ...దేగలను. నేనును నీవెనువెంటనేవచ్చి మందు ...ను" అని పలికెను. బాలిక గృహాభ్యంతరమునకుం ...

ఇంతలో విలాసుం డాపమీపమునకు వచ్చి ...మనిం జూచి "ఓహో! ఆలంజాలియనతీర్థ మెదు ...నీ విచ్చటం దటస్థించితివే!" అని పలికెను.

మోహనుండు "ఓహో! అత్యవసరము లగు కార్యము లేకున్న నేను ...... !" అని యనెను.

విలాసుండు—విలాసమును ...... నాకే లేమియును లేదు. అత్యవసరమైనను చెప్పక తప్పదు గనుక చెప్పె దన్నాను. అనకాపల్లిలో నున్న మీనాయనగారికి బ్రా ణాపాయము సన్నాహము! జీవించునను ఆశ లేక పోయెను. వేగ! నీ కతిత్వరగ రావలెనని చెప్పిరట.

మోహ—(తొందరతో) ఎవ్వరెవ్వరు! ఎప్పు డెవరు వచ్చిరి?

విలా—ఈ త్రైరముగ వ్రాసిన నాలస్యమగునని యు, బాలుం డైనచో నింటికిం బోలేనని యు నెంచి మనిషి నొకనిని బంపిరి. అతం డిప్పుడే వచ్చెను.

మోహ—ఆహా! ఎంతటికష్టము! నే నిప్పుడే పోవలె ననుకొనెదను.

విలా—ఇప్పు డెట్లు పోంగలవు? రాత్రి విజయనగరము నుండి పోవు రైలుబండినెక్కి పోయినచో రేపటి యుదయమునకుం బోవచ్చును.

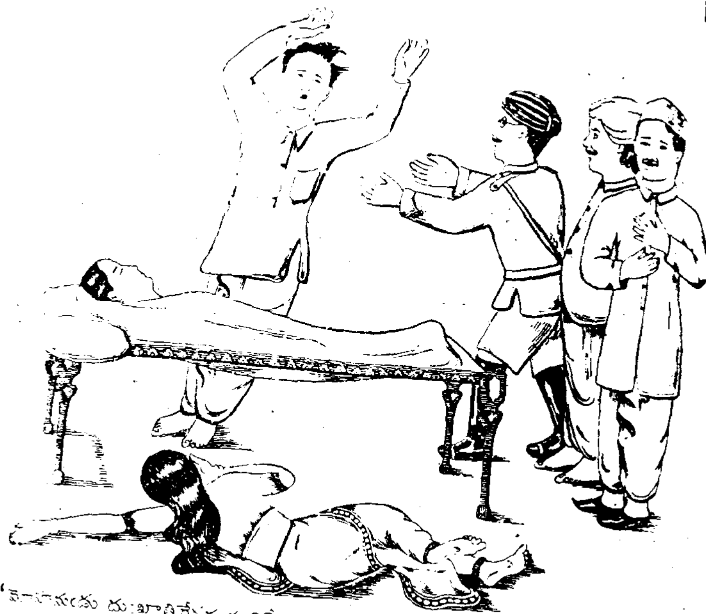
మోహ—అటులనే చేయవలయును. మాయదృష్ట మెట్లు న్నదో! అని యనుకొనుచు విలాసునితోంగూడ నా స్థలమును విడిచెను.

౪

వాసుదేవరావుగారును మోహనుం డనకాపల్లికిం బోయినదినమునకు మఱునటి దినముననే కార్యాంతర ముపై విశాఖపట్టణమునకుం బోయిరి. అదియే యుక్త సమయమని యెంచి స్వకార్యమును బూర్తి చేయందలంచి విలాసుం డౌషధాగారమునం బ్రవేశించి, బీరువాను దెఱచి యిదివఱకుం దాను మార్చియుంచినమందు లేకపోవుటచేం గళవళపడెను. తాను జేయందలంచినకార్యము కొనసాగ కపోవుటయేం కాక నిరపరాధియగు మఱియొకజీవి మర ణింపంబోవుటచే నాతడు నిశ్చేష్టుండై వెలవెలంబోయెను. కొంతవడికిం దెలివినొంది స్వయంకృతాపరాధమును దిద్ద నాలోచన చేసెను.

* * * * *

కల్యాణి!—మోహనుని వీడుకొని తల్లికడ కేంగి యమృతాంజనము నుపయోగింప నామె బాధ నివారణ మయ్యెను. పిదప మోహ



"మోహనుఁడు దుఃఖాతిరేకమున నోటమాటలేక కొయ్యబారి వెనుకకుఁ బడిపోవుచుండెను."

"కల్యాణీ! నీ ప్రాణతుల్యుఁడవు నను నన్నుఁ విడిచి దివి కేఁగుచుంటివా!" అని వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచుండెను. కొన యూపిరితోనున్న యాబాలిక యొకమాఱు మోహనుని బలుకరింపఁదలంచెనే కాని యశక్తయయ్యెను. మాపుల తోడనే మోహనుకొఱకు నెలవుగైకొని యొక్కటి రెండు కన్నీటిబిందువులతోకూడ ప్రాణములను గూడ విడచెను.

ఇది ప్రత్యక్షముగఁ జూచుచున్న మోహనుఁడు దుఃఖాతిరేకమున నోటమాటలేక కొయ్యబారి వెనుకకు బడిపోవుచుండెను. రక్షకభటాధికారి లేచి పడిపోవుచున్న మోహనుని పట్టుకొని పరుండఁబెట్టెనే కాని యంతలోనే యతఁడు విగతజీవుఁ డయ్యెను.

వేఁడికోలు

వెలగపూడి దానయ్య చౌదరి గారు

ఉత్తానపాదుని పుత్రకరంబగుశక్తి, కంచెవానల కోర్కె యుండఁజాలఁ
బ్రహ్లాదుకేల దుర్వారభక్త్యావేశ, నిరడిమైనిన్ను ధ్యానింపఁజాల
నారదునకైన నీనామాక్షరంబులఁ, బ్రీతిగీతమునఁ గీర్తింపఁజాల
వ్యాసునికైన నీయతులితమహిమంబుఁ, బొగడికావ్యమొనర్పఁ బూనఁజాలఁ
తే. గాన, నో దేవ! యోపిక గలకొలంది, భక్తిభావంబునన్ నిన్నుఁ బ్రస్తుతింతు
నస్మదీయాపరాధములనెల్ల నడఁచివైచి, కరుణఁజిలికించి నను నికఁ గావుమయ్య!



ఆత్మప్రబోధము.

శ్రీ వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు

కం. ... భావా, భావోద్రేకముఁ బ్రకృతిగానముఁ దెలుపన్
... నీవు, మాయొట, సర్వజ్ఞుఁడ వీ వఖండశక్తియుతుఁడవే!

సీ. నింగికి నిచ్చెనల్ నిర్మింపఁగలశక్తి, నీటిలో జాడల నెమకుశక్తి
ఎండమావుల నీరు నిండింపఁగలశక్తి, గగనపుష్పంబులఁ గాంచుశక్తి
గాలిలో మేడలఁ గట్టింపఁగలశక్తి, జీవులఁ దాళ్ళాడఁ జేయుశక్తి
భావసంతతికి రూపముఁ గూర్పఁగలశక్తి, సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టి సేయుశక్తి
ప్రకృతితత్త్వములను బరికింపఁగలశక్తి, ప్రకృతి మఱపించేయు ప్రోత్సశక్తి
సత్త్వోత్తములను బ్రసాదింపఁగలశక్తి, కవిత, నీకుఁ గలదు గా కవీంద్ర!

సీ. ఋణమును మేరువు గాఁగఁ దృణముగా మేరువు, జిత్రింపి గారడీల్ చేసి చేసి
తిట్టు దీవన గాఁగఁ దిట్టుగా దీవనఁ, బుట్టించి చిదుముచుఁ బెట్టిపెట్టి
కల్ల నిజంబుగాఁ గల్ల గాఁగ నిజంబుఁ, బచరించి చీకాకుపఱచి పఱచి
గుణము దోషంబుగా గుణముగా దోషంబు, వెలయించి బెబ్బెబ్బెఁ గొలిపి కొలిపి
మాయలాడి ప్రకృతి మఱఁగి చల్లాటల, నెట్టు లాడుకొన్న నేమిగాని,
పాడినప్పు నీకు పరతత్త్వబోధలఁ, బేరు నిలిపికొనఁగఁ గోరితేని.

సీ. బ్రహ్మసూత్రంబుతోఁ బడపుసానిహారంగు, పొంకములగాకుఁ బొందుచేసి
గడసానిపారాణి కాళ్లతో వైష్ణవు, పంగనామాలకు బంధువైచి
ముసలిగడ్డంబుతోఁ బసిబాలచిన్నారి, చెక్కుటద్దాలకుఁ జెలిమిఁగూర్చి
వశ్యమంత్రములతో వైరిదుర్జయవీర, శైవదీక్షితునకుఁ జదువుసెప్పి
ఇచ్చవచ్చినట్టు లెన్నియో ప్రకృతులఁ గూర్చి మార్చి పాడుకొనుము గాని,
పాడిదప్పనీకు పరతత్త్వబోధలఁ, బేరు నిలిపికొనఁగఁ గోరితేని.

సీ. ప్రకృతిబాహ్యప్రలాపము విలాసము కాంచి, కుతుకంబుగాఁ బాడుకొను నొకండు
ప్రకృతియంతర్వికారము వికాసము కాంచి, చెలరేఁగి నృత్యంబు సలుపు నొకఁడు
ప్రకృతిలో లీనుఁడై భావనాధీనుఁడై, హాయిగా గానంబు సేయు నొకఁడు
ప్రకృతికి భిన్నుఁడై ప్రక్రియాపన్నుఁడై, యవశుఁడై యయిలక్క లాడు నొకఁడు